

L. DE MAN.

D-38a

Middellevens beroeps- en
aanblijfsnamen te Leuven, in
Belgisch Tijdschrift voor Philologie
en Geschiedenis, 27, 1949, p. 29-60;
599-631.

Y 432

L. DE MAN

MIDDELEEUWSE BEROEPS- EN AMBACHTSNAMEN TE LEUVEN

Er bestaan tot nog toe geen uitgaven van Leuvense middeleeuwse cijsboeken of -rollen ⁽¹⁾ waaruit een anthroponymische studie zou op te maken zijn die ook slechts een relatieve volledigheid en zekerheid zou garanderen.

Door deze bijdrage wordt getracht de lacune aan te vullen op grond van eigen excerpten uit de oorspronkelijke bronnen. De tientallen beroepen of ambachten die opgetekend werden ⁽²⁾ dragen er niet alleen toe bij o. a. onze kennis van de verschillende takken der middeleeuwse bedrijvigheid te volmaken ⁽³⁾, maar illustreren tevens en vooral een der waarachtige bron-

(1) Tenminste niet uit het tijdvak dat hier zal besproken worden. Ene uitzondering slechts: J. CUVELIER, *Contribution à l'histoire financière et démographique de Louvain au Moyen âge*, in BULL. COMM. ROY. HIST., CVIII (1943), I, 1-40.

(2) Aan een bepaald juridische of caritatieve betekenis werd hier, bij het gebruik van het woord « ambacht » niet gedacht; ambachtsnaam is alleen stielnaam.

(3) Vgl. o. a. wat A. BACH, *Deutsche Namenkunde*. Band I: *Die deutschen Personennamen*, in *Grundriss der germ. Phil.*, blz. 4, § 3 (Berlin, 1943) voorhoudt: « Da die Namen inhaltlich vielfach bedeutsame Zeugnisse für die Kultur der alten Zeit darstellen, ist die Deutsche Namenkunde eine wichtige Hilfswissenschaft für andere Wissensgebiete: für die Familien- und Sippenkunde, die Siedlungs- und Ortsgeschichte usw. » — De geweldige sociale revolutie die de structuur van de rurale 12^e eeuwse maatschappij te Leuven omzet in een stadseconomie is niet alleen zichtbaar in de economische of politieke geschiedenis, in de sociale klassenstrijd, in de toponymie, maar ook in de naamgeving. Vanaf de 13^e eeuw dringen een aantal beroepsnamen door als FN en de som dezer FN levert een waarachtig beeld op van de samenstellende leden der middeleeuwse corporaties.

nen van de middeleeuwse naamgeving ⁽¹⁾. Wij hielden ons aan Leuven tot 1399 ⁽²⁾. Onze teksten en gegevens der 14^e eeuw laten niet toe te concluderen hoe groot het aantal ambachtslieden was. Er moeten wel « denombrementen » bestaan hebben ⁽³⁾ waaruit zulke resultaten af te leiden waren, maar alleen dat van ca 1390 kan ingeroepen worden ⁽⁴⁾.

Niettegenstaande het ontbreken van vroegere volkstellingen mogen we toch, op grond van de talrijke indirecte resten in de FN besluiten tot een zeer aanzienlijk aantal beroepen en tot een overweldigende bijdrage van de middenstand in de middeleeuwse samenleving.

De FN uit beroepsnamen gekozen, dingen, na de FN uit plaatsnamen, voorzeker naar de tweede plaats.

Opgetekend werden alle aanduidingen van het beroep, die als appositie optreden, d. i. als tweede bepaling van een persoon, naast een voornaam ⁽⁵⁾.

(1) Zie over het belang van een beroepsnaam-lijst: O. JODOGNE, *Buts et méthodes de l'anthroponymie*, in *Feestbundel H. J. van de Wijer*, Leuven 1944, I, 141.

(2) Wanneer we even weggijken naar de letterkunde is ook de tijd 1250-1350 die waaruit tot nog toe, buiten H. van Veldeke, de eerste en blijvende litteraire bewijzen zijn na te gaan.

(3) Blijkens de volgende bewijsplaatsen:

a) 1351, Item den clerke die die vijf prochien screuen omme te wetene hoe menich huus in elc prochie was, xv lb. p., Stadsarch. Leuven 4986 bis, 93r°;

b) 1360, Item goess. jnde lillie op de teringe die te sinen huus verterd was ouermids de goede liede die jnde prochien ghinghen omme de goede liede te seruieren ende te doen sweren hore goet dat elcs goet ware ende daer af d. c. penninc te geuene tot op xiiij jn nouemb. van vore ende van nae, *ibid.*, 281 v°;

c) 1361, her henric der stad clerc de pape van dat hi met omme ginc in sinte peter prochie doe men de gemeijne taxatie in haelde xv in meij, *ibid.*, 298 v°; henr. corneken van sinen lone vander biestprochie dat hi omme ginc metter gemeijnder taxatie xix in junio, *ibid.*, 299v°; Item peter cout. clerc van dat hi met ommeginc metter gemeijnder taxatie in sinte gertruden prochie, *ibid.*, 300r°, enz.

(4) Uitgegeven door J. Cuvelier, t.a.p.

(5) Vgl. • I take *surname* in the wide sense of *second name*, whether we are concerned with only an occasional and changeable distinctive addition

Verschillende varianten voor één persoon werden verbonden door = ; verschillende personen werden gescheiden door —. Verder werd ingekort door aanduiding van jaartallen, i. p. v. een volledig identische tekst. Uitzondering werd alleen gemaakt voor belangrijke varianten of voor interessante doopnamen of doopnaamvormen. Bondig werd dan het bewuste woord taalkundig onderzocht ; culturele beschouwingen bleven achterwege ; waar het nodig bleek zijn onze FN aangevuld of geïlustreerd door de echte beroepsaanduiding (appellatief), voor zover wij die konden optekenen ⁽¹⁾.

Een gewichtig punt dat voor kritiek vatbaar zou kunnen schijnen, moet nog even verdedigd worden. Een hoofdletter wordt over het algemeen, naar de richtlijnen van de Koninklijke Commissie voor Geschiedenis, geschreven bij het begin van familie-, voor- en plaatsnamen ⁽²⁾. Juist in deze bijdrage mochten wij niet een mening opdringen of een voorstel als reeds bewezen aanzien, door iedere precisie naast de VN te voorzien van een hoofdletter : daardoor alleen reeds zou het neutrale karakter van het bewuste woord verdwenen zijn ⁽³⁾. Waar de hoofdletters in de tekst voorkomen, werden ze natuurlijk zo hier overgenomen : de strikt diplomatische weergave werd beoogd.

Ten laatste, een hele reeks namen valt absoluut buiten bespreking. Dit zijn voor eerst de zogenaamde « Schleifnamen » ⁽⁴⁾

or with a real, perhaps even hereditary surname ». M. T. LÖFVENBERG, *Studies on Middle English local Surnames*, in *LUND STUDIES IN ENGLISH*, XI. Lund, 1942, blz. XIX, noot 1.

(1) Vgl. de methodologische opstellen van J. LINDEMANS en K. RORLANDTS, in *MED. VLA. TOP. VER. Leuven*, XVIII (1942), blz. 1-19, en een toepassing (1941) van J. LINDEMANS, *Plaats- en Persoonsnamen in oude cijsboeken*, in *TOPONYMICA*, VIII. Leuven.

(2) *Instructions pour la publication des textes historiques*, COMM. ROY. HIST., Brussel, 1942².

(3) Iedereen opereert niet zo ; zie o. a. K. SURLÄULY, *Zur Geschichte der deutschen Personennamen nach Badener Quellen des 13. 14. und 15. Jahrhunderts*. Zürich, 1928, blz. 6 : « Der ganz inkonsequenten Verwendung von kleinen und groszen Anfangsbuchstaben habe ich Groszschreibung der Namen durchgeführt ».

(4) Dit zijn FN indirect gekozen (door spotzucht bv.) uit de naam van

indirecte beroepsaanduidingen zoals: 1315, *arnoldi dicti ghebacken broet*, AP ch. 583, elders nog geheten, 1326, *arnoldi dicti wittebroet*, AP ch. 756; of nog ca 1317, *Johannes sporcuoel rotarius* K. 1335, 2 v°; of nog de namen der stadsboden: 1345, Pauwels *lijchtvoete* (1), AL 4986, 7 v°; 1346, Jan *driemile*, ib. 27 r°; 1348, Geerd *vlighe*, ib. 48 r°; 1382, meester Janne *olipot* (een schilder), AL 6281, 14, enz. werden weggelaten.

Evenmin werden beroepsaanduidingen genoteerd als: *capellanus*, *custodus*, *investitus*, *plebanus*, *presbyter*, *rector*, *scollasticus*, *subrector*, *villicus*, *burgensis*, *mamburnus*, *procurator*, *provisor*, enz.

Sommige namen ontsnappen ten andere door het feit dat soms alleen de voornaam ingeschreven werd.

Zo bv. waar het gaat over knechten:

1345, *arde bastijns*... Item *wouteren sinen gheselle*, AL 4986, 8 r°;

1346, Otthen heren *wouteren Eueloeghs knecht*, ib. 27 r°; enz. (2).

Personen die goede bekenden zijn, bij de opsteller van het stuk ten minste, staan eveneens alleen met hun voornaam ingeschreven:

1345, *Elewoude* opden vorsten *keijbergh te cauchieden*, AL 4986, 9 v°;

1347, *arnoldus peters clerc*, ib. 39 r° (3).

de vervaardigde producten, uit de naam der werktuigen, enz. — Zie A. BACH, *op. cit.* passim, vooral § 247, blz. 267 en vlg.

(1) Sommige vb. zullen door anderen elders worden ondergebracht; de mogelijkheden zijn: *pars pro toto*; *bahuvrihi-compositum*; *metaphora*; *metonymia*.

(2) In dit verband worden ook de werklieden zonder naam geciteerd: 1349, Item den wechtere ende sinen ghesellen... den wechtere vander bist... Item den boeden vanden huus... Item den knechten die de goeten scone maken, AL (= Stadsarchief Leuven, zie, ook voor verdere bronnen: Sigels en afkortingen) 4986, 63 r°; 1357, Item den tymmerlieden die jnt orloghe waren vore brucelle, AL 4986 bis, 229r^o. Honderden voorbeelden zijn dienaangaande te halen uit de rekeningen; maar deze verliespost staat niet alleen op het credit der beroepsnamen geboekstaafd, al de andere FN-soorten hebben er hun deel in.

(3) Dat klerk geen appositie is bij « Arnoldus Peeters » blijkt uit a^o

Betekenis van de beroepsnamen in FN.

Specialisatie van het bedrijf ⁽¹⁾ is het kenmerk der middeleeuwse vaklieden. Daaruit mogen we nog niet afleiden dat een schotelmaker uitsluitend schotels vervaardigt, dat een slotenmaker alleen sloten fabricceert, dat een smid alleen grof werk verricht, enz. De beroepsnaam kon gekozen worden naar het voorwerp dat meest vervaardigd werd of dat duidelijk in het oogvallend, werd geëxposeerd: verschillende benamingen kunnen dus hetzelfde uitgeoefend beroep aanduiden. In ieder geval werden deze namen talrijker naar gelang de behoeften der middeleeuwse stad groter werden en zich de locale industrie en handel ontwikkelden ⁽²⁾.

Uit de rijke middeleeuwse verscheidenheid zijn het om zo te zeggen — en het was te verwachten — de kortere namen die tot nog toe zijn overgebleven: Smedts, Schepers, de Bakker, Kuipers, enz. terwijl de langere aanduidingen der specialisatie (Riembestigere, Steenbickelere, Wamzoelmakere) verdwenen. Vooraleer we het materiaal zelf bespreken, moeten een paar overigens zeer begrijpelijke liminaire moeilijkheden even belicht worden.

Ten eerste, beschikken we over bewijzen die ons toelieten al de namen die verder zullen volgen werkelijk als FN op te vatten? En naar welk criterium geschiedde het schiften?

Het ontgaat niemand hoe delicaat het is te bepalen of wij bij citaten als: a^o 1330, bona jwani *carpentarii*, AP ch. 812; 1345, jan die *koc*, AL 4986, 7 v°, enz. al staan voor een FN of nog steeds voor de uitsluitende bepaling van het ambacht ⁽³⁾.

1346, Item van dat arnoldus peters clere vte gaf ten tijde dat peter jnt heer was, ib. 27v^o.

(1) « in unseren FN (spiegelt sich) noch die bis ins einzelne gehende Gliederung der mittelalterlichen Gewerbe wider... eine Spezialisierung der Arbeit, bei der jeder Handwerker nur wenige Arten von Waren herstellte, diese aber vom rohen Stoff an bis zur Vollendung », M. GORRSCHALD, *Deutsche Namenkunde*, München, 1932, blz. 77.

(2) Ca. 1350 werd in Engeland het hoogste quantum bereikt, G. FRANSOON, *Middle English Surnames of Occupation*, in LUND STUDIES IN ENGLISH, 1935, 3, blz. 32.

(3) « Am meisten Schwierigkeiten bereitet der Typus Taufname + Ar-
R. B. Ph. et H. — XXVII. — 3.

In één bepaald geval, waar we over een echt schibboleth beschikken en er dus om zo te zeggen geen twijfel meer kan bestaan, mogen we besluiten tot de aanduiding van het beroep en niet tot de FN; dit zichtbare teken is na de bedrijvigheid de opsomming van de vervaardigde voorwerpen. Het schema is in zulke gevallen VN (= blijvend bestanddeel) + een beroepsnaam als appositie (werkelijke aanduiding van de bezigheid) met een uitleggende tekst.

Uit de oudste stadsrekeningen stammen de volgende voorbeelden:

1346, Wouter den *zadelmakere van ere halchteren ende van ij. ouerslaghen*, AL 4986, 27 v°; Jacomin den *zadelmakere* van dat hi der stad *zadel ende breidel* maecte doe men jnt heer was, ib., 27 v° (dezelfde later a° 1351, *jacomarde* van enen *breijdel* ter stad ors behoef, AL 4986, 92 v°); 1346, meester theus die *boghemakere* van dat hi daer bi was daer men se (i. e. wapens, bogen) reecte, ib., 27 v°.

1349, Janne den *dreijere* van *houte* ane Raethuus van *latten van lenen van zoelen*, AL 4986, 62 v°; Conrade den *goutsmet* ane den greve van vlaenderen ghesint met enen *guldenen ringhe* die de greve verloren hadde... ij scilde, ib. 65 r°; wouter den *paueyere* vanden cameran op den moer te *paueyene*, ib., 65 r°.

1350, vranken den *sloetmakere* van *sloeten* ende van *slotelen*, AL 4986, 80 r°;

tikel + Standes-, Amts- oder Berufsbezeichnungen », K. SURLAULY, *op. cit.*, blz. 113. — « When dealing with Middle English surnames of occupation one meets with the question, whether a person really had the occupation that his surname imports, or if this was only the case during a certain time or under certain circumstances. To decide this in a fully satisfactory way, is probably not possible, because the real trade can only be found out in exceptional cases », G. FRANSSON, *op. cit.*, blz. 29. — Analoge uitingen komen niet alleen voor in onomastische werken, maar ook in geschiedkundige, zo bv. voegt J. VANNÉRUS, na het aanhalen van een paar beroepsnamen te Aarlen (*smyt*, *verfer*, *swertfeger*, *fuller*, *arcze* (= arts), *heffamme* (= Hebamme), *swyn hirde*, *preter*) er aan toe: « sans parler des noms dont il est difficile de dire s'ils indiquent la profession des intéressés ou bien s'il s'agit de patronymes déjà fixés comme noms de famille », in *Dénombrements luxembourgeois du quinzième siècle (1472-1482)*, BULL. COMM. ROY. HIST. CVI (3e et 4e livraison), blz. 244-245.

1354, meester Janne den *ghelasmakere* van *iiij vensteren te makene*, AL 4986, 136 r°;

1356, arde den *zeelmakere* van *zelen*, AL 4986, 168 v°; petere die *borsmakere* van *j borsen*, ib., 169 r°; mester janne den *boechmakere* van *xxc sprinaels gescuts*, ib., 169 v°;

1357, jan den *goutsmet* omme copere te *copene dare men die teken af maken sal dmaelgelt mede tontfaen*, AL 4986 bis, 230 r°; jan spolgieters wijf van y thenen appelen op torcken ane die borchporte, ib., 230 v°; goerde den *smet van y yseren hameren*, ib., 230 v°;

1358, Claus den *clerc*, AL 4986 bis, 248 v°⁽¹⁾; hubrecht den *sloetmakere* ⁽²⁾ van *x cleyn sloten ende van iiii groeten sloten metten sloetelen*, ib., 249 v°;

1360, meester jan de *smet* ende sinen sone vanden *donderbussen*, ib., 279 r°; gielijs de *seelmakere* van *vj ponden palgarens* ane de *springale*, ib., 279 v°; gord de *scrijnmakere* vanden *donderbussen* te *steekene*, ib., 282 r°; dideric de *coc* van sinen arbeide die hi dede doen hi *coecte*, ib., 281 r°; jan de *goutsmet* van enen *nappe* die de stad ghaf heren Clause specht mijnre vrouwen van brabant *clerc* doen hi sine messe sanc, ib., 283 r°;

1361, Wouter de *kersmakere* van *torcken* die men bernt inde vierpannen, ib., 318 v°; meester janne den *aersatere* ⁽³⁾ van dat hi cnapen *genas* die vore dorloghe ghequetst waren, ib. 326 v°⁽⁴⁾.

(1) Was bode in stadsdienst.

(2) Heet ook: 1358, hubrecht *van hordas* van sloten... AL 4986 bis 250 v°.

(3) Mnl. *arsatere*, uit het mlat. *archiater* = arts. Het echte mnl. woord was *meester*, d. i. wondheler, geneesheer, Mnl. Wdb. I, 466; Sta. I, 101. Vgl. te Leuven: 1442, meester Janne claus *ersetere*, AL 5070, 91 v°.

(4) Dat processus eindigt natuurlijk niet op de hier gekozen einddatum (1399). Ook in de volgende jaren wordt het voortgezet maar dan naar het schijnt in mindere mate. Zo vinden wij in het Rekenhof a° 1412 en 1413 alleen nog een paar expliciete teksten: 1412, Henric den *Cupere* ende Wouteren sinen bruedere... *cupen* groeten ende cleynen *winvaeten* te verbindene die scoen te makene te wassen ende te spoelene, Rek. 3789, 30 v°; Rutgier die *saeghere* ende Jan die scoenmakere sijn gheselle van *saeghene*, ib., 25 v°; 1413, Lodewyc van kortbeke *sloetmekere* van ij sloten; segher den *sloetmekere* om *xjc lalijsers*, Rek. 3789, 4 r°; Jan den *mandemekere* om *Lix. latten*, ib., 4 r°.

Ook andere stukken leveren slechts karige voorbeelden in latere tijd: 1439, Goert die *nagelmekere* om... *Nagele*, Rek 3795, 27 r°; gheert die

De teksten zoals zij voorafgaan zijn en blijven gewone aanduidingen van het beroep; daarmee wordt nochtans niet voorgelaten dat zij geen aanleiding kunnen geven tot FN, integendeel daardoor is er weer een begin gemaakt om van een accidentele precisie een blijvend onomastisch kenmerk te maken.

Het administratief geweten van de middeleeuwse klerk is volkomen bevredigd wanneer hij zijn medeburgers in zijn folianten opschrijft met de (vaste) VN plus een kenteken dat de drager er van doet verschillen van de anderen die van dezelfde VN voorzien zijn.

Maar alhoewel dit principe algemeen aanvaard wordt en alhoewel het zeer klaar geformuleerd is, toch blijkt de praxis heel wat moeilijker, zonet onoplosbaar.

Ziehier zo een vraagstuk. Wij beschikken over de volgende uitleggende teksten:

1349, Jan den smet van *yser werc* ane Raethuus, AL 4986, 63 r°;

1350, Jan den smet van der stad *coeken gherec van speten van polijsere ende van pannen* te hermaeckene, ib., 76 r°; Jan den smet van *crammen* ane drincwatere ende van *yserwerc*, ib., 77 v°.

Tot hiertoe geen zwaarigheid: Jan de (een?) smid, levert werk in stadsdienst. Nu daagt plots a° 1356 het volgende citaat op:

mester Jan smet slotemakere van xij groten maalsloten ib., 168 v°.

Is « Smet » hier op weg FN te worden en betekent de rest « slotenmaker van 12 maalsloten » of is alleen « slotenmaker » een appositie bij Smet?

Op de volgende bladzijde der rekening levert dezelfde (?) Jan lood: a° 1356, *Jan sloetmakere* van j blocs loet, ib., 169 r°.

smet... om te hebben *gebonden ij schiuen...met ouden ijseren banden*, ib., 28 v°; 1442, Arent die *coffermekere* van ij grote *bussen root te verwen*, AL 5070, 74r°; Jacob die *Cauchiere* van *cauchien* die strate, ib., 74v°; 1458, Vrancke de *zeeghere* ende sijn geselle *gesaecht*, AL 5086, 45 r°; Willemme de *zeysemeker* van eender ouden *vierpannen*, ib., 50 v°.

Smid was toch nog de definitieve naam niet; wij constateren dat Jan bekend staat als de Smid of de Slotenmaker.

Wat nu intrigeert is de vaststelling dat een analoge bezigheid ook wordt uitgeoefend door een Jan den potgieter (a^o 1349), o. a. in AL 4986, 62 v°, die goten aanlegt, soldeert, lood bewerkt; is het steeds dezelfde persoon die naar gelang zijn gepresteerd werk één keer als smid of slotenmaker, elders weer als potgieter opgetekend staat?....

Dat er wel meer Jannen zijn die als smid of iets dergelijks fungeren weten we best; ten bewijze maar, steeds uit dezelfde rekening:

- 1355, *jan yden* van vij paer raderen, ib. 153 v°; *jan den joeden smet* van ij commen... te beslane, 154 v°;
 1356, *Jan van comtech* van xvij tafelen loets, 168 v°;
Jan den vos van v vierpannen, 168 v°; *jan croemvoet* te nagelen, 168 v°; *jan van geldenake smet*, 169 r°;
 1360, *jan van veltheem smet* van yserwerke, AL 4986 bis, 281 r°.

Wij citeerden dit alles slechts om te bewijzen van hoeveel aspecten en van hoeveel sleutels tot dubbele benamingen en filiaties we verstoken blijven.

Het is hier nu de gepaste plaats om te verklaren wat we juist voorhebben met deze ambachtsbepalingen.

Wij zijn er wel van overtuigd dat een Godefridus scriptor tributi lou. (a^o 1279, AP ch. 174) werkelijk het ambt van klerk bekleedde; dat Johannes faber de fabrica (ca 1317, Kerk. 1335, 3 r°) nog in zijn smidse werkte; dat magister ar. surusucus (a^o 1278, AP 1546, 12 r°) zijn kunde werkelijk ten dienste der lijdenden stelde — maar *scriptor, faber, surusucus* (= chirurgicus) zijn hier toch al, in ieder geval, — zal men wel willen toegeven — specifiek bepalende elementen die de enkeling isoleren van de anderen.

Natuurlijk zal men nooit kunnen bewijzen of de toevoeging al meer overhelt naar de FN dan wel eenvoudig is een administratieve bepaling. Maar dat bewijs verlangen wij ook niet.

Wij stellen alleen vast dat tussen het midden der 13^e en het begin der 14^e eeuw, te Leuven, er een overgang plaats grijpt

van gewoon appellatief tot distinctieve bepaling of tot onomastisch kenmerk (1).

Op grond van vier vaststellingen zullen we proberen de lezer te overtuigen dat wij in ons materiaal redelijkerwijze wel met zekerheid FN of tenminste al een stadium tussen appellatief en FN kunnen terugvinden.

a) Het principe der tweede bepaling naast een VN dus, wordt algemeen aanvaard vanaf het ogenblik dat uit een vlek of een dorp een stad ontwikkelde. Door het toenemen van de bevolking wordt het praktisch onmogelijk nog langer, zij het om administratieve of eenvoudige om verstaanbaarheidsredenen zoveel Jannen, Wouters of Willems, enz. naast mekaar te onderscheiden. Net zoals in sommige gevallen duidelijkheidshalve (2) de plaats van afkomst, de huisnaam, een vadersnaam, enz. kan fungeren om als preciserend element op te treden, zo kan zonder moeite en hoe natuurlijk, ook de aanduiding van het beroep aangewend worden. Welnu Leuven is stad op het ogenblik dat onze reeks namen, uit het oudste archief opgete-

(1) Ambachtsaanduidingen daarentegen uit de vorige eeuwen zijn nog wel steeds appellatieven (= gewone titels, door de klerk ter verduidelijking bijgeschreven). Vb. 1116, Franco *castellanus*; Arnulfus *dapijer*; 1148, Ansfrius *villicus*. J. CUVÉLIER, *Les institutions de la ville de Louvain au moyen âge* (Ac. Roy. Mém. in-4, 2e sér. XI, 1). Bruxelles, 1935; blz. 192. Ze kunnen natuurlijk aanleiding geven tot het ontstaan der FN. — Vgl. over het verschil tussen FN en appellatief: A. VAN LOEY, *Hel suffix -er in plaatsnamen*, in HCTD XVII (1943), blz. 285-286 • het verschil tussen een appellatief en een eigennaam ligt hem in het sociaal karakter van de laatste: een eigennaam ontstaat pas door een particuliere overeenkomst onder de leden van een bepaalde sociale gemeenschap. Eerst omdat al de leden van een bepaalde sociale groep, hoe dan ook, overeen gekomen zijn, dat een bepaald woord op een bepaald individu of op een bepaalde plaats toepasselijk is, wordt dat woord tot eigennaam •. — Of het al *de Smid* is, of nog een werkman, een smid, blijkt niet.

(2) De verdediger van de alles verklarende zucht naar klaarheid is P. AEBISCHER, *Sur l'origine et la formation des noms de famille dans le Canton de Fribourg*, in BIBLIOTECA DELL' ARCHIVUM ROMANICUM, Serie II, Linguistica N. 6, Onomastica (Genève, 1924), blz. 87, 89, 92, 97, 104. Blz. 96 noemt hij ze: • principe sur lequel est basé l'échafaudage de l'onomastique. • G. FRANSSON, *op. cit.*, blz. 41, verzet zich volledig tegen Aebischer.

kend, voorkomen : dit is het midden der 13e eeuw. Ten bewijze de historische bronnen verzameld en meesterlijk gecommentarieerd door J. Cuvclier (1).

b) Het is bekend dat de toevoeging van « dictus » (2) het bestaan van de FN bewijst. Heel dikwijls nochtans ontbreekt het in ons materiaal. Een overweldigende reeks namen met en zonder dictus laten toe de identiteit van de personen vast te stellen ; zulke bewijsplaatsen zijn :

- 1251, willelmo scrinemakere, AP ch. 11 ;
- 1254, Willelmus scrinarius de louanio, AP ch. 17 ;
- 1255, Willelmus dictus scrinemakere prouisor, AP ch. 23 ;
- 1256, Willelmus scrinarius procurator, AP ch. 27 ;
- ca 1317, Margareta filia bertine de domo sua que fuit Willelmi scrinemakere, Kerk. 1335, 47 r°.
- 1258, waltero dicto suertvaghere, AP ch. 34 ;
- 1259, walterus dictus Gladiator, AP ch. 40 ;
- ca 1278, ely. filia Walteri sueeruegere, AP 1546 10 r° ;
- 1370, ver lijebet suetueghers, AP 1549, 48 v°.

c) Volstreckte zekerheid bezitten wij wanneer bij een eerste aanvulling (in casu : een beroepsnaam) naast de VN nog een appositie staat, met aanduiding van het werkelijk uitgeoefende beroep, of wanneer wij weten dat een persoon, die bv. priester is, door een beroepsnaam « gepreciseerd » wordt. : Bv. :

- Ca 1317, euerardi *barbilonsoris*, Kerk. 1335, 81 r° ; naast ca 1350, euerardus *scerman c er d o*, Kerk 1335, 26 v° ;
- 1269, Henrici dicti *Draghere n aute*, AP ch. 100 ;
- na 1278, joh. *edelman c ar p e n t a t o r*, AP 1546, 8 r° ;
- 1301, johannes *coquus p i s t o r* lou., AP ch. 348 ;
- 1302, Walterus *n a p b i n d e r e a u r i f a b e r* lou., AP ch. 380 ;
- 1305, bastinus dictus *vedelere t e x t o r* lou ; AP ch. 435 ;
- 1311, johannes dictus *scoeman c e r d o* lou., AP ch. 531 ;

(1) Circa het jaar 1000 begint zich uit de rurale samenleving een stads-economie te ontwikkelen, J. CUVCLIER, *La Formation de la ville de Louvain* (Ac. Roy. Mém. in-4°, 2e sér. X, 2. Bruxelles, 1935), blz. 100, noot 2.

(2) Zie L. DE MAN, *De bijstelling met « dictus » en het probleem van de vaste familienaam*, in MEDEDELINGEN UITG. DOOR DE VERENIGING VOOR NAAMKUNDE TE LEUVEN, 24e jaargang 1948, blz. 25-32.

- 1312, arnoldi dicti *molitor* clerici, AP ch. 537;
 1316, arnoldus dictus *grutere* cerdo lou., AP ch. 603;
 ca 1317, Johannes dictus *pape* tortorum pistor
 Kerk. 1335, 8 v°;
 1321, arnoldus dictus *deckere* textor, AP ch. 698;
 1322, arnoldus dictus *beckere* fullo magister, AP ch.
 700;
 1328, johanne dicto *Cupere* brassatore, AP ch. 785;
 1329, Walterus dictus *deckere* carpentarius, AP
 ch. 790;
 1370, Jan de *beckere* die tappitweuere, AP
 1547, 3 v°;
 1370, her simoen de *meijer* de pape, AP 1547, 29 r°,
 naast:
 1383, symoen *meiers*, AP 1549, 50 r°; enz.

Zelf indien wij voorlopig over geen verdere oorkonden beschikken om te besluiten tot het al dan niet verder ontwikkelen tot FN, hebben wij al deze benamingen opgetekend.

Slotsom: het ontgaat ons dus niet dat de beroepsaanduiding drie stadia kon doormaken: 1) ze blijft doodgewoon appellaatief; 2) ze wordt bepalend, persoonlijk element; 3) ze wordt vast (persoonlijk + hereditair) element (1).

(1) • On peut évidemment toujours se demander si le nom de métier avait dans tous les cas un sens onomastique: or, il y a seulement une différence extrêmement petite entre l'emploi d'un nom de métier avec un sens distinctif ou onomastique. Le sens distinctif est une étape sur la route vers le sens onomastique... Certains surnoms dérivés de noms de métier se sont déjà cristallisés en noms héréditaires, véritables noms de famille, et on ne risque guère de se tromper, si l'on soutient qu'une partie des noms de profession rentrant dans notre groupe (l. e. — adjectif toponymique + nom de métier, bv. Lambequin de Brebam; Lambequin courratier de chevax; Lambequin de Brebant, corratier; Lambequin de Brebant, courratier) ont également franchi le petit intervalle qui les sépare des surnoms. Un exemple comme celui de *Pierre d'Auccurre, dit l'orfèvre*... nous met en présence d'un terme onomastique presque indiscutable. Il faut aussi considérer qu'un nom de métier peut se donner comme sobriquet à un individu qui n'a jamais exercé la profession dont il porte le nom • K. MICHAELSSON, *op. cit.*, blz. 122, 123.

Ook P. AEBISCHEN, *op. cit.* 86 zet deze twijfel voorop; is de beroepsaanduiding werkelijk FN of alleen een precisie vanwege de klerk? Verge-

De laatste twee stadia kunnen echter zo moeilijk van mekaar gescheiden worden dat we ze ook, wetens en terecht, bij de rubriek FN meenden te mogen onderbrengen.

d) De hereditieit der namen ten laatste is eveneens een criterium dat dienen kan om de FN als vast te beschouwen. Maar welke moeilijkheden, om zo te zeggen onoverwinnelijke, moeten wij niet doormaken om hier of daar, na schatting of deductie te durven onderstellen dat dit lid der familie, bv. Walterus dictus wegbecker, zoon is van Renerus wegbecker of dat twee mensen, eenvoudig maar, verwanten zijn.

Het toeval dat de teksten bewaard heeft, dat ze overlevert met de filiatie of de verwantschap geldt, vooral voor de oudste periode, waar we geenszins nog beschikken over aanvullingen in schepenboeken of rekeningen ⁽¹⁾ als opperste regel.

De talrijkste bewijzen dezer hereditieit komen voor in BVE II ⁽²⁾ waar ons de oudste leden van iedere Leuvense adellijke familie worden voorgesteld; en zelfs, indien wij met reden twijfelen aan de authenticiteit van alle aanduidingen uit de 10^e eeuw, dan is er toch een grond van waarschijnlijkheid dat de citaten die stammen uit de 11^e en de 12^e wel eens ooit door W. Boonen werkelijk werden ontcijferd ⁽³⁾.

Een aantal namen van leden der Leuvense geslachten gaan terug op uitgeoefende beroepen. Rijk geworden kooplieden of handelaars zijn in het huwelijk getreden met een patricische vrouw en werden opgenomen in de geslachten.

lijk dezelfde Schr. ibid. blz. 67 over hetzelfde vraagstuk: « La question est délicate ».

(1) De oudste stadsrekening dateert uit 1345; het oudste schepenboek uit 1362.

(2) W. BOONEN, *Geschiedenis van Leuven, geschreven in de jaren 1593 en 1594... uitgeg... door ED. VAN EVEN*. Leuven, I (1879); II (1880).

(3) Vgl. AL 53: Dienstboek van den jaere 1187 tot den jaere 1378 (hs. W. Boonen); AL 54, ook een afschrift uit de 17^e e. en AL 55: « Dit syn de personen die Commoengemeesters ende gesworne linder stad rade ende deeken vanden gulder geweest hebben vanden jare XIIIe LXXVIII » (tot: 1607).

De voorbeelden zijn dubbel zo interessant indien men ze leest met de data :

de *Zedelaere* (1208); de *Ketelere* (1234);
 de *Cordelere* (1248); de *Swertvegere* (1269);
 de *Pape* (1324); *Cooman* (1335);
 de *Swertlere* (1342); de *Keersmaecker* (1344) (1).

Geen enkel lid van deze geslachten : ridder, schepen, moengemeester, raadslid, oefent het beroep uit door zijn FN aangeduid — tenminste al niet meer vanaf het ogenblik dat de « schriftuurlijke » traditie ze ons naliet.

Natuurlijk gaat hier de bemerking op dat zich eerst in de hogere kringen de vaste FN laat gelden, maar hoe vroeger dit in een middeleeuwse stad kan worden vastgesteld, des te vroeger ook zal deze mode bij de burgerij en de werkende klasse ingevoerd worden.

Besluit : Sociaal is in de opkomende stad Leuven (vanaf het jaar 1000) het dragen van een vaste naam, van een FN, een (aanvaardbare) noodzakelijkheid (2); het ontbreken van de bepalingen « cognomento » of « dictus » bij een aantal van die namen is een argument dat geen afdoende bewijskracht bezit, tegenover de vele excerpten met en zonder « dictus »; de heredititeit ten laatste en het voorkomen van een beroepsnaam als FN met daarnaast nog de aanduiding van het uitgeoefende beroep zijn feiten die onze opvatting en onze schifting der namen slechts kunnen staven en bekronen.

* * *

(1) BVE II, 285, 288, 265, 268, 276, 282.

(2) HEINTZE-CASCORBI, *Die deutschen FN geschichtlich, geographisch, sprachlich*. Halle/S. - Berlin, 1937, definiëren samenvattend de volgende gegevens als oorzaken der FN-vorming : a) Die Bevölkerung wurde dichter; b) Es kamen die Kreuzzüge und bewirkten mannigfachen Wechsel im Besitztum; c) das Land wanderte in die Stadt; d) Fremde siedelten sich hier neben Fremden an; e) Handel und Zahl nahm zu und mit ihm die Zahl der gerichtlichen Verträge und Urkunden (blz. 27).

Andere moeilijkheden.

a) Wij vestigen de aandacht op een om zo te zeggen onoverkomelijke moeilijkheid (1): welk deel is werkelijke FN wanneer én beroep én plaats van herkomst wordt opgegeven (2)?

In een citaat als « meester ian van *glimis de smet* » (a° 1370, AP 1547, 38 v°) durven wij bepalen dat *De Smet* de FN is omdat wij beschikken over gelukkige aanvullingen als een identificatie met: 1370, meester ian *de smet*, AP 1547, 34 v°; meester ians *smeets*, ib. 39 r°; meester ians *smeedts*, ib. 35 r°.

Evenzo kunnen wij besluiten dat in « ian van *honsberghe de scerdere* » (AP 1547, 39 v°) *De Scheerder* FN is op grond van: ians *sceerders* (ib.).

Vgl. nog:

1352, Willem *van nijmegen goreelmakere*, AL 4986, 108 r° en Willem *den goreelmakere*, ib. 110 r°; 1352, janne *van mechelen den zelemakere*, ib. 108 r° en jan *den zelemakere*, ib. 110 r°.

Een vaste regelmaat is echter, helaas, niet op te maken uit zulke verbindingen. Vergelijk er inderdaad mee:

1296, qd. Thome *de boemgardis brassatoris*, AP ch. 288, maar 1280, Thomas *dictus de boengarden Brassator*, AP ch. 179.

1306 (vid. van 1298), johannes *de boutersem venditor pomorum*, AP ch. 303, naast: 1311, johannis *dicti de bouterseem*, AP ch. 532.

(1) Vgl. bv. K. SURLAUVY, *op. cit.*, blz. 5: « Schwieriger ist die Beurteilung des Typus TN + FN + Bezeichnung des Herkunftsortes. In den meisten Fällen wird es sich zwar um Nichtbürger handeln, da nach Erwerbung des Bürgerrechts die Herkunftsbezeichnung gewöhnlich nicht mehr erscheint. Aber es gibt auch Ausnahmen ». Dit laatste stelden wij te Leuven na het verkrijgen van poorterschap niet vast.

(2) Dikwijls komen deze dubbele bepalingen voor, soms zelfs nog na de FN. Heinric heren wouters (a° 1370, AP 1547, 63 r°) wordt nog gepreciseerd als: 1370, heinric wouters *van wespelaer bridere*, AP 1547, 60 v° en 1383, heinric wouters *van wespelaer bridere*, AP 1549, 52 v°. — Volgen op de voornaam twee plaatsbepalingen, dan zorgt men er voor aan te duiden welk deel als FN fungeert: 1287, Egidius *de wichmale dictus de lomb*, AP ch. 212; 1323, dominus Walterus *dictus de vinea de berthem*, AP ch. 731.

1314, johannis de *binchheem barbitonsoris*, AP ch. 569, maar: na 1278, Johannes de *binkeem*, AP 1546, 4 v°.

1370, meester ians van *antwerpen scoemakere*, AP 1547, 60 v° en

1383, mcester ians van *antwerpen scoemekers*, AP 1549, 52 v° naast:

1370, ian van *antwerpen*, AP 1547, 44 v°, en ca 1350, jo. de *antwerpia*, Kerk. 1335, 39 v°.

1370, heinric van *bierbeke de beckere*, AP 1547, 12 r° en

1383, heynric van *bierbec die beckere*, AP 1549, 9 v°, naast: 1366, heinricus de *bierbeke*, Rck. 100, 52 v°.

Het is, waarschijnlijk ook ten overstaan van analoge vaststellingen, dat sommige auteurs, vooral Tengvik (1), kordaat de derde bepaling (schema: VN+bijnaam+plaatsbepaling) classificeren als FN. Wij menen niet dat Tengvik daarin volledig gelijk heeft. Liever dan in zulkdanige gevallen te spreken over « The multiplicity of Bynames » zouden we liever een titel verwachten die liet vermoeden dat nu eens de eerste bijnaam dan weer de plaatsaanduiding tot FN zal ontwikkelen; eerder dan « multiplicity » zouden we moeten lezen « variation », « alternation », of iets dergelijks.

Ofwel moet in voorbeelden zoals:

« Leofenod Aegelnodes sunn *act Heorstune*; Hrodolf Sewies sune an *Alfintune*; — Robertus Anglicus de *Fordham*; — Aelfsies Preostes on *Crogdene*; — Godwine Bace *act Stantune* » enz. (2) nog bewezen worden dat die locale precisies werkelijk als FN ergens zijn opgetekend — en dat blijkt niet uit de voorbeelden — ofwel mag alleen geschreven worden dat uit de verschillende bepalingen die op de VN volgen soms de een of andere het kon winnen.

Men versta ons goed: wij weten dat een persoon kan geheten worden naar verschillende benamingen, nu eens naar locale precisie, dan weer naar een spotnaam, dan naar een beroep, dan weer naar de vadersnaam, maar daarvan komen dan steeds bewijzen voor, citaten waaruit wij kunnen halen dat het werke-

(1) *Op. cit.*, 22-23.

(2) Zie TENGVIK, *loc. cit.*

lijk gaat om dezelfde persoon, steeds anders genoemd naar gelang bepaalde omstandigheden.

Zo bv. identificeren wij :

Na 1278, *arnoldus rotarius*, AP 1546, 2°; *arnoldus dictus rademakere*, ib. 12°; met : 1314, *arnoldo de leest rotario* lou., AP ch. 563;

ca 1317, *ar. carpentarij*, Kerk. 1335, 57°; met : ca 1350, *arnoldus de bossuto carpentator*, Kerk. 1335 49°;
1278, *Jo. de heuerlis caligatoris in bist*, AP 1546, 18°, met

1330, *Johannis caligatoris*, AP ch. 811;

1278, *johannes appelman*, AP 1546, 8° met 1307, *johannes dictus de olmen mango pomorum*, AP ch. 455;

ca 1317, *Gerardus meersman dictus de bertheem*, Kerk. 1335, 19° met

1366, *gerardi de bertheem mersmanni*, Rek. 100, 57°.

Vergelijk nog :

Na 1278, *arnoldj molitor*, AP 1546, 1°; 1296, *arnoldi dicti bluts molitoris*, AP ch. 289; 1312, *arnoldi dicti molitor clerici*, AP ch. 537.

1278, *gerardus sutor*, AP 1546, 11°; 1298, *gerardus gallicus sutor calciorum*, AP ch. 293;

1294, *johannes dictus Rademakere*, AP ch. 258; 1302, *johannes dictus Rotarius*, AP ch. 377; 1312, *johannis qd. dicti gallicus rotarij lou*, AP ch. 538.

1278, *bastinus barbator*, AP 1546, 4°; 1294, *bastinus dictus stelebart barbator*, AP ch. 259.

Er bestond dus in sommige gevallen, blijkens deze excerpten, tenminste een dubbele naamgeving maar we staan hier voor vaste bewijsplaatsen waaruit we licht, door « dictus » of door een bijkomend bewijs, afleiden kunnen welk deel op een bepaald ogenblik FN is en welk deel precisie.

Meestal duidt de plaatsnaam eenvoudig de plaats van herkomst aan en zelfs als twee broeders met dezelfde toponymische bepaling voorzien zijn is dit nog niet het bewijs dat we staan voor een FN (1).

(1) G. FRANSSON, *op. cit.* blz. 22 lost het vraagstuk zo op : « The surname sometimes seems to have been insufficient to distinguish a person,

En een laatste aanmerking:

De FN naar beroepsnamen gevormd gaan niet steeds, ook niet bij de oorspronkelijke drager van zo een naam, terug op een werkelijk uitgeoefend ambacht of beroep. Het volstaat bv. dat iemand lijkt op een beenhouwer enz. opdat hij direct als dusdanig bekend zal staan ⁽¹⁾.

b) *Gebruik van het lidwoord.*

Onze oudste teksten werden in het Latijn opgesteld. « Jedenfalls bleibt zu beachten, dasz in lat. Quellen der Artikel vielfach fehlt, während er in dt. gesetzt wird » ⁽²⁾. Nog meer, te Leuven geldt de algemene regel dat het lidwoord ontbreekt in vertaalde stukken, waar dus alleen voorkomen de Mnl. namen der beroepen als apposities, zonder meer.

Een paar voorbeelden:

1270, *Renerus wegbeckere*, AP 1546, 4 v°;
Ca 1317, *reineri Wechbeckers*, Kerk. 1335, 19 v°;

and his place of residence is therefore added, e. g.: Joh. del Grene, de *Donyngton...* (enz.). — These additions are generally no surnames, but they may sometimes adopt this function, and in this case the person has two surnames... — A trade-name may also be added and is usually no surname: Adam Dauber, *carpenter* *. Vgl. ten andere nog: LÖFVENBERG, *op. cit.*, blz. xxiii, noot 6: « Only surnames that are immediately preceded by the Christian name have been included. So we are not concerned with examples of the type *Ralph le Fisshere atte Mede...*, *Joh. de Ozenbregge atte Gate* ».

(1) MICHAELSSON drukt herhaald op dit belangrijke feit, o. a. *op. cit.* blz. 143, 153. Hij was nochtans niet de eerste die het deed; zo lees ik in: M. GUÉARD, *Cartulaire de l'abbaye de Saint-Père de Chartres*. (Paris, 1840, I, blz. LVII der « Prolégomènes »): « Il faut prendre garde que beaucoup de personnes peuvent porter pour surnoms des noms de métier, sans pour cela exercer réellement les professions indiquées par ces surnoms; et qu'ainsi, par exemple, *Ernaud le Costurier* et *Odon le Bourrelrier*, au lieu de signifier qu'Ernaud fût couturier, et Odon bourrelrier ne sont peut-être que de pures dénominations personnelles. La distinction est quelquefois embarrassante à faire ». — Vgl. G. FRANSSON, *op. cit.*, blz. 29.

(2) A. BACH, *PN*, blz. 58, § 55. — Vgl. daarenboven de kulturhistorische beschouwingen van A. BACH, *Familiennamen und Kulturkreisforschung*. In *RHEINISCHE VIERTELJAHRBLÄTTER*, Jg. 5, Heft 4, 1935, blz. 324-29; inz. 328-29: over het al dan niet gebruiken in het Ndl. « Reliktgebiet »: « es hat den alten Zustand in vielen Fällen bewahrt » (dus mét artikel).

1270, bona qd meijsonis *wambezulemakere*, AP ch. 107;
 1308, henrici dicti *wagenman*, AP ch. 493;
 ca 1317, henrici *waghenmakere*, Kerk. 1335, 50 v°;
 ca 1317, Johannes *Ketelere*, Kerk. 1335, 20 r°;
 1366, Iohannes dictus *goreelmakere*, Rek. 100, 50 r°;
 1306, Walterus *napbindere aurifaber*, AP ch. 442;
 1278, Radulphus *appelman*, AP 1546, 10 v°;
 1275, arnoldus de kerberghe dictus *aneslaghere*, AP ch. 141.

In Nederlandse teksten wordt geen logica toegepast; continuïteit in een zelfde systeem bij dezelfde scriptor ontbreekt zelfs ⁽¹⁾:

1370, simoen *de wolleslagere*, de veltmakere, AP 1547, 25 v°; naast:
 1370, simoens *wolleslagers*; 1383, symoen die *wolleslegere* die veltmekere, AP 1549, 19 v°;
 1370, Roelof *de wisselere*, AP 1547, 33 r°; 1383, roellof die *wissellere*, AP 1549, 27 r°;
 1370, vrancke *de gortere*, AP 1547, 43 v°; naast: vrans *gorters*, ib.
 1383, vranc die *gurttere*... neest vrans *gurters*, AP 1549, 37 r°;
 1370, ian die *zagere*, AP 1547, 51 v°;
 1268, franco *zedelere*, AP ch. 92; 1271, franco dictus *zadelere*, AP ch. 112; 1370, aert die *zeedelere*, AP 1547, 5 v°;
 ca 1350, Godefridus *kardemakere*, Kerk. 1335, 16 r°;
 1364, Peter *de Cardemakere*, AL 1236, 53 r°;
 1370, ian *de sweertvaghre*, AP 1547, 11 r°; 1383, ian *de suertuegher*, AP, 1549, 8 v°;
 1370, Phillips *daenslagere*, AP 1547, 41 v°; 1383, phijlips die *aensleghere*, AP 1549, 35 v°;
 1370, simoen *de baertmakere*, AP 1547, 46 r°; 1383, heinric die *barmekere* (sic), AP 1549, 39 v°;
 1370, Jan *de beckere* die tapiit weuere, AP 1547, 3 v°;
 1383, ian *de becker* die tapiitweuer, AP 1549, 2 v°;
 1349, Houghen *den ziedere*, AL 4986, 64 v°; 1357, jacob die *grutere*, AL 4986 ^{bis}, 229 r°.

Soms proclisis, niet dikwijls nochtans:

1357, margrite *skermakers nonne*, AL 4986 bis, 218 v°;
 liseb. danijs *scupers* dochtere, ib.; jan spolgieters wijf, ib., 230 v°;

(1) Vgl. A. BACH, op. cit. § 339, 5.

1383, peter *sbeckers*, AP 1549, 56 v°; 1358, lijsbetten *sbleijkers*, AL 4986 bis, 248 v°; 1370, ver geerberth *skemmers*, AL 1547, 26 v°.

Besluit.

Het blijft onze wens (1) dat andere vorsers de beroepsnamen in FN, voor hun streck, zullen onderzoeken. Het onderwerp loont de moeite: niet alleen zal de discussie vruchtbaar kunnen lopen over al dan niet FN zijn in die of die eeuw, over al dan niet gebruiken van het lidwoord, maar ook zal dan pas kunnen overgegaan worden tot lexicographische studie voor hele gebieden (2); ook de hier aangewende methode zal misschien stilaan kunnen veranderd en verbeterd worden.

H. vander Linden (3) die in de 14^e eeuw te Leuven een veertigtal ambachten citeert, werd « uitgelegd en geïllustreerd ».

Ongeveer 300 ambachtsnamen in FN tekenden wij op en ongetwijfeld is dit nog niet alles.

L. DE MAN.

(1) Vgl. o. a. G. FRANSSON, *op. cit.*, blz. 18: « Not until the Middle English material has been worked up, can modern surnames receive a satisfactory explanation. »

(2) Zoals bv. Leo RICKER het doet voor Duitschland: *Beiträge zur Wortgeographie der deutschen Handwerkernamen I*, in ZEITSCHRIFT FÜR DEUTSCHE MUNDARTEN. Jg. 1920, Heft 3|4, Berlin, 1920, blz. 97-119 (over: Seiler en Schornsteinfeger). — Dezelfde gaf in 1917 als Freiburger Dissertation: « Zur landschaftlichen Synonymik der dt. Handwerkernamen » (over: Töpfer, Bötteler, Tischler); het werk kon ik niet inzien.

(3) Waar VAN DER LINDEN, *Geschiedenis van Leuven*, blz. 65 zijn datum 1360 vandaan haalt, is een vraagteken. Hij zelf duidt er geen bron aan. In ieder geval levert het excerpieren van de stukken op het AL (Inventaris Cuvelier), onder « Métiers » een veertig beroepsnamen op die ongeveer overeenstemmen met de reeks Vander Linden... H. SEMON, *Geschiedenis van Peter Coulereel, meier van Leuven*, Leuven, 1860, blz. 74, citeert 40 ambachten in 1360 en 1378 (tegenover 25 in 1267). Een Leuvens stuk, ad annum 1433 (AL 4648, 9 r° en v°) haalt ook 40 beroepen aan.

GLOSSARIUM (1).

Aneslagere. — 1275, arnoldus de Kerberghe dictus *aneslaghere*, AP ch. 141; ca 1390, Ard *daenslegere*, AL 2482, 40 v°; — 1298, 6 Juni, Johannes qd. dicti *aneslegere*, Kerk. 1263; 1370, ians *aenslayers*, AP 1547, 18 r° = 1383, ians *aensleghers*, AP 1549, 13 v° (2 ×); — 1311, lamberti / *anesleghere*, AP ch. 527; — 1357, Wouter die *aensleghere*, AL 4986bis, 218 v°; — 1370, Phillips *daenslagere*, AP 1547, 41 v° = 1383, phijlips die *aensleghere*, AP 1549, 35 v°; — 1377, Sygeri dicti Soy *aensleghere*, Kerk. 10268.

(1) *Sigels en afkortingen.*

Onuitgegeven bronnen.

AL = Archief van de stad Leuven (inventaris J. Cuvelier).

AP = Inventaire des archives de l'Assistance publique de la ville de Louvain, par M. Bourguignon. Tongres, 1933-34.

AP ch. = duidt een charter aan uit de vorige reeks.

Kerk. = Inventaire général des Archives Ecclésiastiques du Brabant, par A. d'Hoop. Bruxelles-Tongres, 1905-1932.

Rolrek. = Rolrekeningen, Rijksarchief Brussel.

Scab. = Scabinale griffie van Brabant.

Herhaald geciteerde werken.

J. K. BRECHENMACHER, *Deutsches Namenbuch*. Stuttgart, s. d.

DU CANGE, *Glossarium mediae et infimae Latinitatis*. Ed. nova a L. Favre. Paris, 1938.

F. GODEFOY, *Dictionnaire de l'ancienne langue française...* Paris, 1881-1901.

HEINTZE-CASCORBI, *Die deutschen Familiennamen geschichtlich geographisch sprachlich*. Halle | S. — Berlin, 1933⁷.

KILIAEN, *Etymologicum Teutonicae linguae...* (uitgave 1599).

Mnl. = Middelnederlandsch Woordenboek. 's-Gravenhage, 1885-1941.

M. SCHÖNFELD, *Historische Grammatica van het Nederlands*. Zutphen, 1932³.

Spanoghe. = E. SPANOGHE - G. VERCOULLIE, *Synonymica latino-teutonica*. Antwerpen-Gent, 1889-1902.

Sta. = K. F. STALLAERT, *Glossarium van verouderde rechtstermen*. Leiden, 1886 en vvlg.

VE Lpp. = E. VAN EVEN, *Louvain dans le présent et dans le passé*. Louvain, 1895.

A. VAN LOEY, *Studie over de Nederlandsche Plaatsnamen in de gemeenten Elsene en Ukkel*. Leuven, 1931 (Kon. Vla. Ac. Reeks VI, nr 53).

A. Van Loey Zwbr. = A. VAN LOEY, *Bijdrage tot de kennis van het Zuidwestbrabantsch in de XIIIe en XIVe eeuw*. Brussel, 1937 (Nomina Geographica Flandrica, Studiën IV).

R. B. Ph. et H. — XXVII. — 4.

De werkman belast met het aanslaan of spijkeren van het laken aan de ramen, Mnl. I, 149; Sta. I, 30 (1). Als appellatief: 1338, 25 Aug., Henricus dictus vander berken *anslaghere*, Kerk. 10262.

Apothecarius. — 1347, nijcholai *apothecarij*, AP ch. 985 (3 ×) (2).

Du Cange I, 321; Mnl. I, 437; Sta. I, 94 s.v. Apothecaris; Kil. 19 s. v. apoteker = artsenijbereider.

Appelman. — 1251, Johannes *appelman*, Kerk. 1262 (5 ×); — 1278, Radulphus *appelman*, AP 1546, 10 v° = 1278, radulphi *pomarij*, AP 1546, 18 v° = 1370, wilen was Roelof *appelmans*, AP 1547, 29 v° (5 ×); — 1278, ar. *appelmans* AP 1546, 2 r° (3 ×); 1370, aert *appelman*, AP 1547, 65 v° = 1383, art *appelman*, AP 1549, 59 v°; — na 1278, euerardus *appelman*, AP 1546, 1 v°; 1370, euerts *appelmans*, AP 1547, 3 r° (4 ×); — 1301, henricus dict. *appelman*, AP ch. 348 (3 ×) = 1370, heinric *appelman*, AP 1547, 65 r° = ca 1390, Heine *appelman*, AL 2482, 15 r°, — 1303, 10 Maart, Elizabeth relicta Godefridi qd. dicti *appelman*, Kerk. 1263; 1345, Gord *appelman*, AL 4986, 7 v° = 1366, god. *appelman*, Rek. 100, 49 r° (3 ×); — 1357, Kat. ap-

(1) Vgl., J. CUVELIER, *Les Institutions de la ville de Louvain*, blz. 129, noot 1: « On voit que les « aenslegers » reviennent deux fois, une première fois avec la Gilde et une autre fois avec les tailleurs d'habits. Il s'agit probablement de deux professions différentes du même nom, l'une se rapportant peut-être au drap, l'autre à la toile ».

Professor F. QUICKE verleende ons de gunst het omvangrijke en nog onuitgegeven werk van zijn vader, Hr Directeur A. QUICKE, op de Kon. Vla. Ac. te Gent te consulteren. Dit « Verklarend en Vertalend Nederlandsch Woordenboek van de Lakenweverij » (met goud bekroond op 27 Juni 1920), dat alphabetisch over de hele terminologie van het vak handelt, wenssen wij hier dankbaar als basiswerk te citeren. Wij beroepen er ons bij *Aneslagere* dan ook direct op: *aanslaan van de keten* = ze tot het weven op de stoel « opzetten », op het getouw zetten; *aanslaan van laken of lakenachtige stoffen* = ze op het raam spannen, aan de ramen zetten, rekken. — De suggestie van J. Cuvelier mag dus bevestigd worden. — Zie verder over de geschiedenis van de specialiteiten in de draperie: G. ESPINAS, *Recueil de documents relatifs à l'histoire de l'industrie drapière en Flandre* (Brussel, 1920), en G. ESPINAS et H. PIRENNE, *Additions au Recueil de documents...* in BULL. COMM. ROY. HIST. XCIII, 33-66.

(2) Meer dan wschl. identisch met 1366, nycholaus de lira, Rek. 100, 53v° en 57r°.

pelmans, Al 4986 bis, 229 v°; — 1370, *mabilie appelmans*, AP 1547, 44 r° (2 ×); — ca 1390, *Alyt appelmans*, AL 2482, 40 v°.

Het woord ontbreekt in Mnl. Woordenboeken. Syn. is *Appelcooper*, — *mangere*, Mnl. I, 438; *Appelmanger*, Sta. I, 95; *appelman*, Kil. 19. Vgl. 1278, *johannes appelman*, AP 1546, 8 r° met 1307, *johannes dictus de olmen mango pomorum*, AP ch. 455 (1).

Appelmangere. — 1293, 24 Aug., *Radulphus dictus appelmanghere*, AL 4419.

Koopman in appelen, Mnl. I, 438. Identisch met R. *Appelman*.

Aurifaber— Zie: *Goudsmid*.

Baardmakere. — 1257, *arnoldus barbator*, AP ch. 31 (2 ×) = na 1278, ar. *barbitonsor*, AP 1546, 1 r° (3 ×); 1357, ard van wenkenzele die men heet *bartmakere* bastard, AL 4986bis, 218 v° = 1360, art de *bartmakere*, ib. 296 v° — 1301, *Walteri barbitonsoris*, AP ch. 352 = 1357, wouter die *bardmakere*, AL 4986bis, 217 v° (2 ×) (2); — 1317, *Egidij barbitonsoris*, AP ch. 610 (2 ×); — ca 1317, *euerardi barbitonsoris*, Kerk. 1335, 81 r°; — 1318, *johannis barbitonsoris*, AP ch. 629 = 1370, *ian baerdmakers*, AP 1547, 61 v° (3 ×); — 1346, *sijmon barbitonsor ex dorpstrata*, AP ch. 976 = 1370, *simoens baertmakers*, *simoen de baertmekere*, AP 1547, 46 r° (3 ×); — ca 1350, *beatricis barbitonsoris*, Kerk. 1335, 10 r°; — ca 1350, *henricus barbitonsor*, Kerk. 1335, 3 r° = 1358, h. die *baerdmekere*, AL 4986bis, 239 v° = 1370, *heinric de baertmakere*, AP 1547, 46 v° (2 ×) = ca 1390, *Heine de bardmakere*, AL 2482, 35 r°; — 1359, *gort den bardmakere*, AL 4986bis, 267 v° (2 ×) = 1366, *god. barbitonsoris domini ducis*, Rek. 100, 52 v°; — ca 1390, *Lod. de bardmakere*, AL 2482, 26 r°.

Van *baert* en *makere* = *barbier*, *baardscheerder*, tevens *heelmeester*, *aderlater*, Mnl. I, 521 waar ten andere ook een tweede bet. voorkomt: *maker van baerden* (d. z. *handbijlen*; waarvan de bekende « *hellebaerden* »); *baerd-maecker* = *tonsor*, Kil. 24. *Willems* zag er daarenboven nog een « *paardenkleedmaker of zadelmaker* » in, Sta. I, 109. — *Barbator*, cfr. Du

(1) Wel identisch met 1306, *johannes filius marie mango pomorum in louanio*, AP ch. 442.

(2) Identisch met 1394, 8 Aug., *Walteri dicti scheerdere*, Kerk. 10271.

Cange I, 571; over Barbitonsor zie Du Cange I, 573. Bij Spanoghe I, 101 wordt vertaald door: barberius.

Balistarius. — 1366, qd. ludouici *balistarij*, Rek. 100, 51 v°.

« Balistarij... nostris Arbalestrier, qui arcu balcari utuntur in praeliis », Du Cange I, 538. — Ballistarius = bus-meester, bus-schutter, bus-schieter, Spanoghe, I, 100.

Barbator. — Zie: Baardmakere.

Barbier. — 1329, Walteri dicti *barbier*, AP ch. 793; — 1357, Gorde den *barbire*, AL 4986bis 232 r° = 1358, goede den *barbier*, ib. 249 v°; — 1359, henr. *barbyr*, AL 4986bis, 254 v°; — 1361, willem *barbier*, ib., 330 r°; — ca 1390, Janne de *barbier*, AL 2482, 18 v°.

Chirurgijn, barbier, Mnl. I, 577. — Baerbier / baerd-scherer = tonsor, Kil. 27. Uit het OFra. barbier, nog MEng. barber, Fransson, 188. Vgl. ter identificatie, Baartmakere.

Barbitonsor. — Zie: Baardmakere.

Beeldmakere. — 1291, 23 Maart, Johannes *beldmakere* Kerk. 1262; — ca 1390, Rombout de *beldmakere* AL 2482, 18 r°.

Beeldhouwer, Sta. I, 140; vgl. volgend nr.

Beeldsnider. — 1250, Jan de *Beeldsnider* ⁽¹⁾.

Uit *beelde* en *sniden*, dit laatste in de zin van *houwen* = beeldhouwer, Mnl. I, 678; Sta. I, 140; Lat. statuarius, Kil. 48; Dt. Bildschnitzer.

Bekkere. — 1278, io. *pistor*, AP 1546, 4 r°; 1370, Jan de *beckere* die tappiit weuere, AP 1547, 3 v° (4 ×); — na 1278, arnoldus *pistor*, AP 1546, 12 v° = 1322, arnoldus dictus *beckere* fullo magister, AP ch. 700 (2 ×) = 1358, arde den *beckere*, AL 4986bis, 252 r° (4 ×) = 1360, arnoldum dictum *erneken pistor* molitorem, AL 1236, 22 r° (2 ×); — 1308, walteri *pistoris* de ouerloe, AP ch. 494; — 1313, 19 Aug., henricus dictus *pistor*, Kerk. 2364 (2 ×) = ca 1362, h. *bec(kere)*, AL 7704, 1 = na 1366, heinr. *beckere* filius qd. heinr. *beckere* de wackersle textor, Rek. 100, 46 r° = ca 1390, Heine de *beckere* weuere, AL 2482, 41 r° (6 ×); — 1316, 25 Juli, *franconis pistoris* ex Ocialistrata, Kerk.

(1) H. VANDER LINDEN, *Geschiedenis...*, blz. 133. Jan de Beeldsnider verbleef te Leuven van 1250 tot 1290 (MESSAGE DES SCIENCES HISTOR. 1854, blz. 132-145). Hij beeldhouwde het graf van Hendrik I (+ 1235) dat het oudste kunstgewrocht is van dien aard (i. c. Gotische kunst), dat zich heden in België bevindt (St. Pieterskerk).

10261 (2×) = 1370, vrancke *sbeckers*, AP 1547, 32 v° (2×); — ca 1317, Nicholaus *pistor*, Kerk. 1335, 9 r° (3×) = ca 1317, colini *pistoris*, Kerk. 1335, 59 v° = ca 1390, Cole de *beckere*, AL 2482, 26 r°; — 1360, willem de *beckere*, AL 4986bis, 296 r° (2×); — 1366, qd. danielis *pistoris* de biest, Rek. 100, 43 v°; — 1370, lodic de *beckere*, AP 1547, 45 v° = 1383, lodewich die *beckere*, AP 1549, 39 r° (3×); — 1370, houden de *beckere*... naest boudens *beckers*, AP 1547, 58 r° (3×); — 1370, ver liisbet *sbeckers*, AP 1547, 38 r° (2×); — 1370, loniis de *beckere*, AP 1547, 27 r° (2×); — 1370, peeters *beckers*, AP 1547, 64 v° (2×); — 1377, elie *pistoris*, Kerk. 1333; — ca 1390, Grijm *beckere*, AL 2482, 17 v°; — ca 1390, yde *sbeckers*, AL 2482, 35 r°; — ca 1390, quintijn de *beckere*, AL 2482, 26 r°; — ca 1390, Pauwels de *beckere*, AL 2482, 25 r°.

Mnl. I, 793; Sta. I, 158; Kil. 22; Du Cange VI, 337 s.v. *pistor* (= patissier). Mhd. *phister* (< *pistor*), Socin 525-27. Bekkerse. — 1340, margarete dicte *beckersse*, AP ch. 903 (2×).

Van *Bakker* met het achtervoegsel -se (over dit suffix: Schönfeld 211, § 147c); *backersse* = *pistris*, Kil. 22; = vrouw die bakt, Mnl. I, 529-30. Cfr. Oe boecstre, Fransson, 61. Bernere. — Ca 1390, Willem *bernere*, AL 2482, 23 v°; 26 r°.

Niet Mnl.; *bernen* = branden. Is het iemand die kalk brandt?

Blandere. — 1358, willemotten den *blandere*, Rolrek. 2666.

Niet Mnl. Het ww. *blanden* komt slechts voor in de uitdrukking *mede blanden* d. i. honingwijn mengen, in gereedheid brengen, Mnl. I, 1286.

Blasemakere. — Ca 1350, Willelmi dicti *blasemakere*, Kerk. 1335, 27 r° (2×).

Wat is het? Met zekerheid valt niets af te leiden uit mnl. *Blase*, *Blasen*.

Blauwere. — 1314, johannis qd. dicti *blauwere*, AP ch. 567 (3×); — 1370, naest *blauwers*, AP 1547, 34 r°.

Blauwverver, Mnl. I, 1291; Sta. I, 256.

Bleikere. — 1278, ludolf *lolor*, AP 1546, 3 r°; — 1278, tijloi *loloris*, ib., 4 r°; — 1278, bastinus *lolor*, ib., 4 v°; — 1316, 19 Mei, qd. margarete *loloris*, Kerk. 1264; — ca 1317, belini *bleikere*, Kerk. 1335, 1 r°; — 1358, lijsbetten *sbleijkers*, AL 4986bis, 248 v°.

Lat. *Fullo*, Kil. 57; Spanoghe I, 49 = droog-scheerer; dock-scheerer; bereeder; lacken-bereider; manger; bleker van lin-

nen-goed, Mnl. I, 1292. Vgl. het ME fem. Bleykestere, Fransson 109; Dt. Bleicher en het Lat. Lotorium = locus ubi lavatur, Gallis lavoir, Du Cange, V, 144.

Boogmakere. — 1340, Philips de *boghemakere*, AL 1236, 37 r°; — 1357, mestere jan den *boghemakere* van x° sprinaelghecuts, AL 4986bis, 230 v°.

Lat. arcuarius, Kil. 62; = stadsboogmaker, Sta. I, 267; ME bowyer, bowwright, bowmakere, Fransson 154-55; Dt. Bogner, Begner, Bogler.

Botdragere. — 1278, willelmi *boldraghere*, AP 1546, 7 r°; na 1278, *boldregers*; ib., 18 r°.

Van *bolle* en *dragere*, d. i. manddrager, sjouwerman, Mnl. I, 1392; Kil. 68; Spanoghe I, 99. Lat. baiulus = korfdrager.

Brassator. — Zie: Briedere.

Bressere. — 1366, io. *bressere*, Rek. 100, 52 v°.

Kil. 71 kent *brassen* = miscere, commiscere... = brasser. *Brassen ende brouwen* = confundere et miscere.. coquere ccruisiam. Daarbij sluit aan Mnl. I, 1422 i. v. *brassere*, Dt. prasser = slemper; drinkebroer.

Briedere. — 1268, Walterus filius walteri *bridens*, AP ch. 93; — 1271, Thomas *brassator* lou., AP ch. 113 = ca 1317, thome *brassatoris*, Kerk. 1335, 20 v°; — 1278, h. *bridere*, AP 1546, 7 v° = na 1278, herman *braxator*, ib. 12 v°; — 1296, qd. Godescalci *brassatoris*, AP ch. 284; — 1303, Oliuerus *brassator*, AP ch. 392 (2x); — ca 1317, lamberti *brassatoris*, Kerk. 1335, 46 v°; — 1362, jan de *briedere*, AL 4986bis, 333 r° (3x).

Briedere uit brieden (mnl. brouwen, bruwen = bier bereiden); Kil. noemt het *brieden* « vetus », Mnl. I, 1436; Sta. I, 286; Schönfeld blz. 63, § 46, opm. 3. Ndd. Brüwer, Brouwer, Broyer; Dt. Bräuer, Breuer; ME brewere = one who brews, Fransson 78.

« Braza, Cerevisca, Gall. Biere; Brazator, qui illam conficit » Du Cange I, 739 s. v. braza², verder daar geen brassator noch braxator evenmin bij Spanoghe.

Brievere. — 1273, qd. Walteri dicti *brüere*, AP ch. 130; — 1370, heinrics *brüuers*, AP 1547, 67 re (3x); — ca 1390, Jan de *brievere*, AL 2482, 18 v°.

« Uitreiken van het aan zekere ambtenaars in Brabant geschonkene brandhout en van de houtskolen », Sta. I, 288;

Mhd. *brievaere* = schrijver, geheimschrijver, Mnl. I, 1440.
Vgl. o. a. nog de bet. van *brief* bij Sta. I, 286-87: « oorkonde bevattende de wetten van een ambacht ».

Brumemekere. — 1360, Item *brumemekere* hertsberts cnech van sterkenberch, AL 4986bis, 297 r°.

Quid? — lezen als « Bruinemekere » gaat niet op.

Bure. — 1256, arnoldi dicti *bure*, AP ch. 25.

Eigenlijk inwoner, meestal hij die als inwoner in rechten en verplichtingen deelt, soms ook burger, Mnl. I, 1486. Vgl. Kil. 61 = *agricola, colonus*.

Calceator. — Zie: Schoemaker.

Caligator. — Zie: Schoemaker.

Camsor. — Zie: Wisselere.

Candelator. — Zie: Kersmakere.

Candelifex. — Zie: Kersmakere.

Cangeur. — Zie: Wisselere.

Carnifex. — 1257, Sijgerus *carnifex*, AP ch. 30 (5 ×) ⁽¹⁾; — na 1278, Joh. *carnifex*, AP 1546, 8 v° (2 ×); — ca 1350, alardj *carnificis*, Kerk. 1335, 8 r°; — 1366, gerardi *carnificis*, Rek. 100, 57 v°.

« *Lanius qui carnes vendidit et facit, vulgo nostris Boucher* »,

Du Cange II, 178; bet. o. a. vleesch-houwer, Spanoghe I, 143.

Carpentarius. — Zie: Timmerman.

Carpentator. — Zie: Timmerman.

Causidicus. — Zie: Taelman.

Cerdo. — Zie: Vetter.

Clericus. — Zie: Clerc.

Cocus. — Zie: Kok.

Compositor cacaborum. — Zie: Ketelbutere.

Corduanarius. — Zie: Corduwanier.

Cuparius. Zie: Cupere.

Custos. — Zie: Costere.

Deckere. — 1321, arnoldus dictus *deckere*, textor, AP ch. 698;
— 1326, Waltero dicto *deckere* carpentario, AP ch. 758 (2 ×);
— 1340, heine de *deckere* in de Peeperstrate, AL 1236, 37 r°.

(1) Henricus (a° 1305), zoon van Zeger, en zijn zuster Katherina worden later niet meer geheten naar het oorspronkelijk beroep maar naar de vadersnaam blijkens a° 1336, 21 Juni, Henricus filius qd. Sygeri carnificis lou... frater ipsius Katerine (op rug: Joufvrouwe kateline *seghers*. Henric *seghers* hoeren bruder), Kerk. 10262.

Dakmaker, rietdekker, leidekker, Mnl. II, 109. Vgl. ME *Theker*, a derivat. of ON *thekja* « to cover » = one who roofs buildings, Fransson 178-179; ME *Thechere*, *Thacker*, *ib.*, 178; Dt. *Decker* *bv.* in *Steindecker*, *Leiendecker*.

Dragere. — 1269, *Henrici dicti Draghere nautae*, AP ch. 100; — 1317, *Walterus dictus draghere*, AP ch. 100.

Drager, *brenger*; toch een beroep? — Träger bestond in de Duitse terminologie met bet. *Gewährleister* = *Zinser*, *Zinsmeister*: hij die de verschuldigde cijnsen ophaalt.

Dreijere. — Na 1278, *Daniel dictus tornator*, AP 1546, 1 v° = 1311, *Danyelis tornatoris*, AP ch. 533 = 1370, danneel die *dreijere*, AP 1547, 5 r° = 1383, danieel die *dreyere*, AP 1549, 4 r°; — 1341, *Willelmo tornatore*, AP ch. 910 = 1357, *willekene den dreyere*, *Rolrek.* 2664 (6 ×); — 1354, *jan den dreyere van houte*, *AL 4986bis*, 78 r° (2 ×); — 1362, *marie tordeur*, *AL 4986bis*, 335 v°; — 1362, *thomas le tordour*, *ib.*, 335 v°.

Draaier, man die aan de draaibank werkt, *houtdraaier*, *ivoordraaier*, Mnl. II, 373. Lat. *tornator*, OFra. *tournour* = « turner, one who turns or fashions objects of wood, metal, bone, etc. on a lathe », *Tengvik* 273. Mhd. *Trehsele*, *Trehsel* (= *tornator*, *toruarius*), *Socin* 538.

Drossaard. — 1357, *heineken drosseten*, *Rolrek.* 2665; — 1389, *peter drossete*, *Rolrek.* 2669.

Mhd. *truhtsaetze*; mlat. *drossatus*; Ndl. *drost*; Lat. *vertaling*: *dapifer*. De beambte die aan een hof de spijzen opdraagt; *intendant*; *rentmeester*, Mnl. II, 440-442.

Faber pectinium. — Zie: *Camscerpere*.

Factor cordarum. — Zie: *Zaelmakere*.

Factor perarum. — Zie: *Teschmaker*.

Factor sporcarum. — Zie: *Spoormakere*.

Fevre. — Zie: *Smid*.

Figulus. — Zie: *Potgieter*.

Forestarius. — Zie: *Halfvorstere* en *Vorstere*.

Forbitor gladiatorum. — Zie: *Zwaardvagere*.

Formator vestium. — Zie: *Kledermakere*.

Fossator. — Zie: *Grevere*.

Fullo. — 1275, *mychael dictus fullo*, AP ch. 139; — 1278, *Walteri fullonis*, AP 1546, 18 v°.

Volder, vgl. *Du Cange* III, 624-25; ME *fullere*, *fulur fulun* = one who fulls cloth, a walker, *Fransson* 100; OFra. *foulon*,

Vgl. als appellatief: 1302, *johannes de molendino fullonico fullo*, AP ch. 384 (het gaat over de Leuvense Volmolen).
Gonsere. — 1278, h. *ghensere*, AP 1546, 3 v°.

Mnl. II, 916 kent een Ganser = « strooper van ganzen ». Is een « ganzenkweker » niet mogelijk?
Gereedere. — 1370, ian *ghereeders* ziedere, AP 1547, 61 r°.

Hij die het laken of andere stoffen gereed maakt voor de verzending, er de laatste hand aan legt = bereider, Fra *apprêteur*, Mnl. II, 1528.

Getouwmakere. — 1314, 12 Jan., *johannis dicti ghetouwemakere*, Kerk. 15264bis III.

Getouw (vgl. weversgetouw) is ieder werktuig of gereedschap dat voor het bedrijf nodig is; Kil. vertaalt: *instrumentum mechanicum*, Mnl. II, 1752.

Geytere. — Ca 1278, ottonij *geytete*, AP 1546, 1 r° = 1311, Ottho dictus *Gheytete*, AP ch. 534 = 1370, lisen ots *geyters* dochter, AP 1548, 26 v°; — 1311, gerardi qd. dicti *gheytete*, AP ch. 533; — 1366, Walterus *gheyter*, Rek. 100, 47 v°.

Geitenkweker en geitenhoeder? — misschien: « bereider van kaas » indien gelijk met het Dt. equivalent: Ziegerer, Zieger. *Gladiator*. — Zie: Zwaardvagere.

Glasmekere. — 1278, Willelmus *glasmekere*, AP 1546, 12 v°; — 1305, margarete dicte *Glasmekers*, AP ch. 433.

Glasmaker, glasblazer; de werkman die vensterglazen in de ruiten zet, Mnl. II, 1987. ME *glaswright*, *glasyer*, *glasman*, Fransson 186; Dt. *Glaser*, *Gläser*; *Glasmacher*. — Appellatief: 1354, meester Janne den *ghelasemakere* van IIIJ vensteren, AL 4986, 136 r°.

Goreelmakere. — 1333, *johannes dictus Gorielmakere*, AP ch. 843 = 1335, *johanne goreelmakere*, AP ch. 861 = 14° c., *joh. goerielmakere*, AP ch. 333 = 1365, 4 April, *Joh. dicti goerielmakere*, Kerk. 10266 = ca 1390, *Jan de goreelmakere*, AL 2482, 17 r°; — 1352, *Willem den goreelmakere*, AL 4986, 110 r° (1); — 1370, aert *goreelmakers* wiif, AP 1547, 29 r° = 1383, art *ghoerreelmekers* wiif, AP 1549, 23 r°.

Maker van een gareel (halsjuk van dieren), Mnl. II, 2074.

(1) Identisch met 1352, *Willem van nijmegen goreelmakere*, ib., 108r°.

Gortere. — 1278, Johannes *grumentarius*, AP 1546, 5 r°; — 1316, arnoldus dictus *grutere cerdo*, AP ch. 603; — 1346, jacob den *grutere*, AL 4986, 28 r° = 1358, J. den *grueter*, AL 4986bis, 246 r° = 1360, j. de *gruijtere*, ib., 282 v°; — 1361, gheert de *grutere*, AL 4986bis, 313 r° = 1366, gerardus dictus *grutere*, Rek. 100, 47 v° (4x); — ca 1366, Willelmus *grutere*, Rek. 100, 58 r°; — 1370, vrancke de *gortere*; vranck *gorters*, AP 1547, 43 v° = 1383, vranck die *gurttere*; vranck *gurters*, AP 1549, 37 r°.

Grute = gepelde gort. Gruiter = hij die belast is met de levering van gruit, met de menging er van in het brouwsel en met de verkoop van de gruit, Mnl. II, 2200.

Goudsmid. — 1311, Theoderici *aurijabri* lou., AP ch. 527; — 1357, vrancke die *goutsmet*, AL 4986bis, 219 r°; — 1360, jan de *goutsmet*, ib., 283 r°; ca 1390, Karle de *goutsmit*, AL 2482, 13 v°; — ca 1390, Erlebout de *goutsmit*, ib., 17 r°; — ca 1390, Gerlaec de *goutsmit*, ib., 18 r°.

Grevere. — 1344, sijgheri *fossatoris*, AP ch. 949; — ca 1390, giel. de *greuere*, AL 2482, 36 v°.

Fossator, fossor = qui fossas fecit, Du Cange III, 579. OFra. fosseur (= fossoyeur) = celui qui creuse les fosses dans un cimetière; anc. ouvrier, terrassier en général, Godefroy. — Ook Heintze — Cascorbi 221 vertalen Dt. Gräber = ein Grabender, besonders Totengräber. Vgl. een paar Leuvense teksten: 1365, Henric van Coelne, de *graver* die ontboden was... om hulpen te ordeneeren hoe men *graven* soude, VE Lpp, 145, n. 1; a° 1382, Willem Nagel, *grevere*, van den fundamente te *graven*, ib., 148, n. 1.

Greyndere. — 1361, jan de *greyndere*, AL 4986bis, 327 v°.

Wel niet Greindere (Lat. *granitarium* = graanzolder) dat te Leuven in de ME bekend was, maar uit het ww. *greinen* (Mnl. II, 2127) = rood verven (« omme de vorseide lakene mede te *greinne*); dus: hij die verft, met bloemen doorwerkt, rood verft?

Grobberre. — 1278, henricus *grobberre*, AP 1546, 1 r°.

Mnl. II, 2150 kent ww. *grobben* < graven. Een *graver* of een (met fig. gebruik) gierigaard? Grob(be) betekent in Brabant: riool, beek; cfr. A. Van Loey, Ukkel, nr 359a.

Grumentarius. — Zie: Gortere.

Grumentaria. — 1299, Johanni filio lutgardis *grumentaria*, AP ch. 312.

Vrouwelijke formatie bij Grumentarius = gruterse.

Grutere. — Zie: Gortere.

Halfvorstere. — 1278, walteri *halfforstere*, AP 1546, 11 v° = ca 1317, W. *halfforstere*, Kerk. 1335, 39 v°; — ca 1278, henricus *halfvorstere*, AP 1546, 11 v° = ca 1350, h. *halfforstere*, Kerk. 1335, 21 v°.

Niet in Mnl. Dt. Halbförster = ondergeschikt aan de (opper)vorster.

Handsuttere. — 1340, 4 April, Egidio dicto *hantsutlere* de herent sartore, Kerk. 10262.

Suttere < Lat. sutor (zie infra) = « iemand die met de hand naait »; kleermaker, Mnl. III, 135. Vgl. Dt. Handsuter, Heintze-Cascorbi 471. Naam is ook elders, bv. te Rillaar bekend: 14^e c., Lijsbet godekens docht. *tsansutters*, Scab. 6980, 7 r°. Is, tegen het Mnl. in, een ellips niet mogelijk: « hand(schoen)-suttere?

Haspmakere. — Ca 1317, henrici *haspmakere*, Kerk. 1335, 56 r°.

Smid, maker van haspen; een haspe is o. a. een kram, gren-
del, sluithaak, Mnl. III, 174.

Heffenmakere. — 1360, Thijs de *heffenmakere*, AL 4986bis, 279 v°.

Maker, bereider van heffe, d. i. gist; vgl. Mnl. III, 243.

Heffenmengere. — 1361, hennen de *heffenmengere*, AL 4986bis, 319 v°; heinken den *heffenmanghere*, AL 4986, 6 v°.

Hij die heffe of gist verkoopt.

Herde. — 1339, 9 Febr., nicholaus dictus *herde*, Kerk. 1267.

Herder; vgl. Dt. Hirt, Mnl. III, 356.

Hodelere. — 1360, jan *hodelere*, AL 4986bis, 279 v°.

Hoedelare, Mnl. III, 460-61, is een zoetelaar, iemand die kleine negotie doet.

Hordemakere. — 1315, God. dictus *hordemakere*; (op rug): *hoertmakere*, AP ch. 578.

Maker van horden, d. i. vlechtwerk, Mnl. III, 589; zie daar ook de syn. Hordebreyer en Horder.

Houwere. — Ca 1278, henricus *houwere*, AP 1548, 5 v°; — 1307, johannes dictus *houwere* de Woluwe, AP ch. 467 = 1330, joh. dict. *howere* piscator, AP ch. 809; — 1340 4 April, Walterum dictum *houwere*, Kerk. 10262.

Dt. Hauer = der etwas haut = niederhaut, zuhaut, verfertigt, Heintze-Cascorbi, 243; OE heuere = hewer; cutter, Tengvik 253; Fransson 158. Zonder verdere precisie hier zoals

bv. in been-houwer, vlees-, beeld-houwer verwijzen we ook naar een tekst als: 1308, Mei, Johannes dictus *Houwere mercator nemoris...* duo bonnaria nemoris... apud langhelt juxta nemus dictum papenbosch (tussen Rillaar en Testelt), Kerk. 10260. De Rillaarse houwer die het gebracht heeft tot houthandelaar (mercator nemoris) is ongetwijfeld de houthakker geweest; de naam is niet een verkorting van een of ander compositum. **Huvenere.** — 1251, Heinricus dictus *Huvenere*, AP ch. 9; — ca 1317, sijmonis *huvenere*, Kerk. 1335, 17 v°.

Hoevenaar, d. i. de bebouwer van een hoeve (ohd. huoba, mhd. huobe; obd. Hube; ndd. Hufe). Over de uitgestrektheid van een hoeve zie o. a. Fl. Prims. Geschiedenis van Antwerpen, II, 2^e boek, blz. 24 (Brussel, 1929).

Jager. — Ca 1390, Henr. de *Jegere*, AL 2482, 13 v°.

(Wordt vervolgd).

MIDDELEEUWSE BEROEPS- EN AMBACHTSNAMEN TE LEUVEN

(Vervolg)

Kaaskoper. — *Ca* 1390, died. de *kasecopere*, AL 2482, 17 v°.

Vgl. Dt. Kaufmann, Kaufer, Käufer (einer der kauft oder verkauft), Heintze-Cascorbi, 290.

Kaasmaker. — 1370, willen was mertens *kaesmakers*, AP 1547,

63 v° = 1383, mertens *kazemekers*, AP 1549, 55 r°.

Kaas + mekers; in het laatste woordumlaut van *ā* door *i* in de derde syllabe. Over het behoud van kaas - (i. p. v. kees-, kese-) zie: Van Loey, Zwbr. 88-89. — ME Chesemakere = maker of cheese, Fransson 66; Dt. Käser, Kesemacher, Heintze-Cascorbi, 289.

Kaasman. — 1274, Febr., Gerardi dicti *keseman*, Kerk. 1262.

Kaaswif. — 1306, Elizabeth dicta *kesewif*, AP ch. 447 =

1315, qd. Elizabeth dicte *kesewifs*, AP ch. 590.

Tegenover de kaasmaker is (*keseman* en) *kesewif* wel diegene die kaas verkoopt.

Kalfsteker. — 1354, van Jan des *Calstekers* poerterscap, AL

4986, 130 v° = 1360, jan de *calsteckere*, AL 4986bis, 281 r°.

Steker; slachter van kalveren. Vgl. ME Stikkere = one who kills swine, a butcher, Fransson 74; Dt. Stecher = einer der sticht, Schlachter, Heintze-Cascorbi, 458.

Camscerpere. — *Ca* 1317, iohannes *canscerpere*, Kerk. 1335,

13 v°; — 1341, 21 Jan., arnoldi *fabri pectinium*, Kerk. 10262 = 1360, 17 Juni, ar. dicti *fabri*, Kerk. 10265 (4 ×)

= 1370, aerts *camscerpers*, AP 1547, 53 v° = 1383, arts *kamnescerpere*, AP 1549, 46 r°.

Kamscherper of kamslager = hij die weverskammen vervaardigt (Fra. le pyneur), Med. Vla. Top. Ver. Bijdrage VII (1935),

blz. 6, n. 1. Identisch met *Pectinerius* = *pectinum faber* vel *mercator*, OFra. Peignier of Pignier; *pectinare* = *peigner*, Du Cange III, 237. Vgl. Dt. Scherper = Waffenschmied, Heintze-Cascorbi, 419.

Cardemakere. — 1323, *Petro dicto cardemakere fulloni magistro*, AP ch. 723 = 1364, *Peter de Cardemakere*, AL 1236, 53 r°; — ca 1350, *Godefridus kardemakere*, Kerk. 1335, 16 r° (2 ×).

Maker van kaarden, d. z. wolkammen of wolkaarden.

Causidemakere. — 1360, *gerardum causidemakere*, AL 1236, 22 r°.

Vgl. *Paveyere*.

Kemmere. — 1278, *godefridus kemmere*, AP 1546, 2 r°; — 1378, 31 Mei, *godefridi dicti kemmere*, Kerk. 10269; — ca 1278, *oliuerus kemmere*, AP 1546, 2 v° = 1314, *oliuerus qd. dictus kemmere*, AP ch. 564 (3 ×); — 1293, 20 Oct., *Johannis dicti kemmere*, Kerk. 1262 = 1315, *johannis dicti kemmere*, AP ch. 584 = 1361, *jan de kemmere... ard de kemmere* zijn bruder, AL 4986bis, 313 v° (6 ×); — ca 1317, *Jacobus kemmere*, Kerk. 1335, 12 r°; — 1340, art die *kemmere*, AL 1236, 36 v° (4 ×); — 1356, 11 April, *qd. lamberti dicti kemmere*, Kerk. 10264; — 1370, *heinric de kemmere*, AP 1547, 9 r° (3 ×); — 1370, *danneels kemmers* AP 1547, 15 v° = 1383, *danieels kemmers*; *danieel die kemmere*, AP 1549, 12 v° (3 ×); — 1370, ver *geerberth skemmers*, AP 1547, 26 v° (2 ×); — 1370, *ijden kemmers*, AP 1547, 27 v°; — ca 1390, *lis. kemmers*, AL 2482, 18 v°; — ca 1390, *Wouter de kemmere*, AL 2482, 30 r°.

Wolkammer; kemmere vertoont umlaut van *ǣ* door *i* in de derde syllabe. Vgl. ME *kembere* = *comber* of wool or flax, Fransson, 83.

Kersmakere. — 1262, *Petrus candeli/ex lou.*, AP ch. 65 = 1279, *petri candelatoris*, AP ch. 171; — 1278, Herman. *candelator*, AP 1546, 1 v° (2 ×); — 1315, *dictus johannes candelator*, AP ch. 575 (1) = 1357, *jan die kers. henr. soen*, AL 4986bis, 226 r°; — 1303, 10 Maart, *Walterus kersmakere*, Kerk. 1263 = ca 1317, *Walteri candelificis*, Kerk. 1335, 35 v° = 1360, *wouter de kersmakere*, AL 4986 bis, 279 v°; —

(1) Identisch met: ca 1278, *Johannes de sancto trudone: qui fecit candelas*, AP 1546, 5 r° en 1309, *johannis dicti de sancto trudone candelatoris*, AP ch. 502.

ca 1317, *Asijna relicta salomonis candelijicis*, Kerk. 1335, 1 r°; — 1349, 26 Jan., *henricus dictus kersmakere*, scab. lou., Kerk. 10263 (3 ×); — 1357, *Gylis die kersmakere*, AL 4986 bis, 218 v° = 1362, kat. *gylis kersmakers dochter*, AL 4986bis, 338 r° (3 ×); — 1357, *margrite skermakers*, AL 4986bis, 218 v°; — 1357, *godertoy kersmakere*, AL 4986bis, 226 v°; — 1362, f. *kersmakere*; *henr. kersmakere*, AL 7704, 3 = 1362, *vranke de kersmakere*, AL 1236, 76 r° (4 ×).

Kaarsenmaker; vgl. ME candelmaker, Fransson, 73.

Keser. — 1358, *jan die keser*, AL 4986bis, 241 r°.

Hij die kaas maakt (of / en) verkoopt; vgl. ME Cheser, cheese maker or seller, Fransson 66; Dt. Käser, Keser.

Ketelbutere. — Ca 1278, h. *ketelbutere*, AP 1546, 9 v°; — 1311, *Tylemannus compositor cacaborum* (1), AP ch. 520.

Ketellaper, Mnl. III, 1405-05. Van boeten, bueten = herstellen, Mnl. I, 1346. Ndd. *ketelböter* = Kesselflicker, Brechenm. 245; ME *caldroner*; OFra. *chalderonier*, *cauderonnier*, Fransson, 137.

Ketelere. — 1235, *arnoldum keitelere*, AP ch. 2; — 1256, *Bartholomeo ketelere de Lovanio*, Kerk. 9385, 20 r°; — 1268, *franconis ketelere*, AP ch. 93; — 1278, *tyloi ketelere*, AP 1546, 4 v° = 1291, *thyloy dicti ketelere*, AP ch. 245 = 1302, *Tylmanni dicti ketelere* (2), AP ch. 357; — 1278, *Johannes ketelere*, AP 1546, 5 r° = 1313, 10 Jan., *Johannes dictus ketelere*, Kerk. 1264 (4 ×); 1319, 13 Juli, *domino Johanne ketelere presbytero*, Kerk. 1265; — 1300, *lamberti dicti ketelere*, AP ch. 325 = 1358, *lambrecht de ketelere*, AL 4986bis, 239 r°; — 1306, *katerina relicta Godefridi qd. dicti ketelere*, Kerk. 9497, 86 v°; — 1366, *Walteri ketelere*, Rek. 100, 52 r°; — 1370, *ver annen sketeleren*, AP 1547, 58 r° (2 ×); — ca 1390, *gert. sketeleren*, AL 2482, 16 v°.

Ketelmaker, ketelsmid, Mnl. III, 1404, FvW. 302. Vgl. Dt. Kessler = Kesselflicker (Brechenm. 245) en de bijna zekere identificering van Tielman. K. met T. Ketelbutere.

Ketelerse. — Ca 1317, *Katherina ketelerse*, Kerk. 1335, 20 r°.

Niet in het Mnl. Wsch. is ze de vrouw van een Everardus

(1) Wel identisch met Tielman, Tiloi *ketelere*.

(2) Wel identisch met T. *compositor cacaborum*.

(Ketelere? — zijn FN niet « belegt ») die in ieder geval tot de familie Ketelere behoort (1).

Kledermakere. — 1282, henr. filius qd. ade *panniscide* lou., AP ch. 617 (2) = ca 1317, henr. *sartoris*, Kerk. 1335, 53 r° = 1388, 7 Mei, heinrici *sartoris*, Kerk. 10270; = na 1278, georgij *sartoris*, AP 1546, 7 v° = 1305, Georgius *sartor* lou., AP ch. 430 = 1309, Georgij *sartoris* lou., AP ch. 507 = 1307, Georgeus formator vestium, AP ch. 460; — 1298, alardus *pannicida*, AP ch. 301 = ca 1317, alardus *pannicida*, Kerk. 1335, 57 v° = 1317, 22 Febr., alardum qd. *pannicidam*, Kerk. 1265; — 1317, ade *sartoris*, AP ch. 617 = 1327, 6 April, adam formator vestium, Kerk. 1266; — ca 1350, johannes *pannicida*, Kerk. 1335, 57 v° = 1383, ians *cledermekers*, AP 1549, 19 r° = ca 1390, Jan de *cledermakere* in thuis van boutersheem, AL 2482, 18 v°; — 1355, 17 Aug., egidij *sartoris*, Kerk. 10264 (2 ×); — 1366, amelrici *sartoris*, Rek. 100, 54 r° = 1370, amelrix *cledermakers*, AP 1547, 39 v° = 1383, a. *cledermekers*, AP 1549, 33 v°; — 1377, 6 Mei, Walteri *sartoris*, Kerk. 10268; — 1389, ruulken *cledermek.*, Rolrek. 2669; — ca 1390, Lemmen de *cledermakere*, AL 2482, 16 v°; — ca 1390, died. de *cledermakere*, AL 2482, 24 r°.

Mnl. III, 1497-98; ME clothere = clothier, maker or seller of woollen cloth, Fransson 89. « Pannicidae, qui pannos scindunt, Sartores, Tailleurs, nostris, Du Cange VI, 137.

Klerk. — 1278, Magister mathias *scriptor*, AP 1546, 5 r°; — 1278, h. *clericus* de rixvondere, AP 1546, 31 r° = h. dictus *clericus* de rixvondere, ib. 3 v° = 1308, henricus dictus *clericus*, AP ch. 488 = 1365, 30 Maart, henrici *scriptoris*, Kerk. 10266; — na 1278, alardus *scriptor*, AP 1546, 5 r° = 1345, alardi *scriptoris*, AP ch. 965; — 1340, Jan de *clerc* die jnde groeue woent, AL 1236, 36 v° (3 ×); — 1357, grijeten *sclercs*, Rolrek. 2664; — 1358, gerarde den *clerke*, AL 4986bis, 246 v°; — 1358, Claus den *clerc*, AL 4986bis, 248 v°; — 1361, Reyneren den *clerc*, AL 3986bis, 330 r°; — 1362, gielys de *clerc*, AL 4986bis, 335 v°; — 1366, qd. god. *clerici*, Rek. 100, 45 v°; — 1370, Euert de *clerc*, AP 1547, 55 r° — 1383, eucert die *cleerc*, AP 1549, 47 r°.

(1) Blijkens ca 1317, Eadem relicta Iohannis *ketelere* de alla domo retrostanteque fuit qd. *euerardi et katharine ketelerse*, Kerk. 1335, 20 r°.

(2) Opgetekend op grond van 1317, ade *sartoris*; wel identisch?

Clerc, van Ofra. cleric en dit uit Mlat. clericus ⁽¹⁾, Mnl. III, 1529-35. Uit de vele betekenissen gelden vooral, ib. col. 1534: « iemand die lezen of schrijven of lezen en schrijven kan », vandaar: hij die van het schrijven een beroep maakt ⁽²⁾. FvW 314 vertaalt o.a. door scholier, secretaris, griffier. Klievere. — 1389, hennen de *clijeure*, Rolrek. 2669.

Hij die klieft: houthakker. Vgl. Houwere.

Klokgieter. — 1360, lijsbecht *scloggieters*, AL 4986bis, 281 r°.

Klokkegieter, klokkemaker, Mnl. III, 1569. Cfr. ME belleytere = bell-founder, Fransson 138. Appellatief in 1381, ghegeven *danele den clocghietere...* van 2 scellen de men iegen hem cochte te orberene totten voerslage vander wreclocken, AL 6281, 14.

Klossere. — 1340, lambrecht de *clossere* de jonge, AL 1236, 36 v° (2 ×).

Indien niet verwant met Clossen, d. i. met een schietbal, bol spele op de rol- of beugelbaan, dan kan het subst. *closse* (= klomp, houten schoen) in aanmerking komen; *clossere* zou dan zijn = de vervaardiger van holleblokken, Mnl. III, 1589.

Koekbekker. — 1362, Wouter *coeckbeckere*, AL 4986bis, 336 r°.

Niet in Mnl., wel Coekenbacster, III, 1657.

Coelman. — 1308, Willelmi (?) dicti (*Coelman*, AP ch. 495; — 1362, symonis *coelmans*, AL 7704, 4 = 1378, 9 Jan., symonis dicti *Coelman* campsoris, Kerk. 10269 (3 ×); — ca 1390, henr. *coelmans* sone, AL 2482, 26 r°.

Coolman, waarin cool = groente; bet. dus warmoezier, groenboer, Dt. Kohlmann (= Kohlgärtner). Niet te verwarren met Kohlmann, eng. coalman = kolenbrander, Mnl. III, 1837.

Koffermakere. — Ca 1390, andr. de *coffermakere*, AL 2482, 17 v°.

Koffer = kist; doodkist.

(1) Oorspronkelijk bedoelde het woord: de ostiarius, psalmista, lector, exorcista, acolythus, subdiaconus, diaconus, presbyter en de episcopus, Du Cange II, 368.

(2) *Scriptor* werd hier opgetekend als letterlijke vertaling van: schrijver, klerk; buiten het woord Klerk is ons geen andere vertaling bekend. Vgl. 1279, Godefridus scriptor tributi louan., AP ch. 174 (een stadsklerk).

Kok. — 1301, 5 Febr., Thomas dictus *coquus*, Kerk. 1263 = 1316, 22 Juli, yda relicta qd. Thome dicti *coquus*, Kerk. 1264; — 1301, johannes *coquus* pistor, AP ch. 348 = 1345; jan die *koc*, AL 4986, 7 v° = 1366, iohannes dictus de *coke*, Rek. 100, 58 r° (6 ×); — 1305, 10 April, Henricus dictus *cocus*, Kerk. 9497, 174 r° = 1313, henrici dicti *coc*, AP ch. 544 (7 ×) — ca 1317, Gerardus *coka*, Kerk. 1335, 22 r° = 1366, gerardi *coci*, Rek. 100, 50 r°; — 1320, 3 Maart, Walterus *cocus*, Kerk. 1265; — 1321, 9 April, Daniel dictus *coc* Kerk. 1265; — 1350, Willem jan *skoecs* brudere, AL 4986, 78 r° (6 ×) — 1355, 17 Aug., ywanus dictus *coc* presbyter, Kerk. 10264; — 1360, gord de *coc* de kersmakere, AL 4986bis, 281 r° = 1383, goerts *cocs*, AP 1549, 35 v° (3 ×); — 1360, dieric de *Coc*, AL 4986bis, 297 r°; — 1366, lambertus *cocus*, Rek. 100, 57 r°; ca 1390, mercelys de *coc*, AL 2482, 23 r°; — ca 1390, Ard de *coc*, AL 2482, 35 r°.

Kok uit Lat. *coquus* of juister uit Mlat. *cocus*, Mnl. III, 1681-82; FvW 331. Fransson 64 geeft twee vertalingen van het ME *coke*: 1) one who prepares food for a great household; 2) a tradesman who prepares and sells cooked food. Vgl. nog het geval van Dieric de *Coc* in 1360 omschreven als: «diederic de *coc* van sinen arbeide die hi dede, *doen* di *coecte*, » AL 4986bis, 281 r°.

Coelscuddere. — Na 1370, henric die *coelscuddere*, AP 1547, 1 v°.

Hij die kolen (= houtskolen of steenkolen) meet of draagt, Sta. II, 96 en Mnl. IV, 1838 s. v. *coolmeter*.

Coman. — 1256, Henricus dictus *marchant* sacerdos, Kerk. 1262; — 1278, euerardus *coeman*, AP 1546, 4 r° = 1340 (vidim. van 1301), Eeuerardi qd. dicti *Coeman*, AP ch. 356; — na 1278, ar: *coman*, AP 1546, 6 r° = 1293, 23 April, arnoldus dictus *Coman*, Kerk. 1262 = ca 1317, qd. ar. *mercatoris*, Kerk. 1335, 19 v° = 1370, art *comans* moije, AP 1547, 26 v°; willen her aerts *coemans*, AP 1547, 67 r° (9 ×); — ca 1317, iohannis *coman*, Kerk. 1335, 5 r° = 1357, jan *coman*, AL 4986bis, 226 r° (3 ×); — 1343, 16 Dec., Walteri dicti *Coeman*, Kerk. 10262 = 1377, 6 Mei, Walteri dicto *Coeman*, Kerk. 10268 (4 ×); — 1356, 11 April, godefrido dicto *Coeman*, Kerk. 10264 = 1370, gort *koemans*, AP 1547, 16 r° = 1383, gort *comans*, AP 1549, 12 v° (6 ×); — 1359, lodewyc *coeman*, AL 4986bis, 258 r° = 1383, lodics *coemans*, AP 1549, 46 v° (4 ×); — 1359, jacomart *m(ar)-*

chant, AL 4986bis, 258 v°; — 1366, qd. margar. filie io. *comans*, Rek. 100, 46 v° = qd. margarite *comans*, Rek. 100, 55 v°; — 1366, qd. beatrice *comans*, Rek. 100, 55 v°; — 1370, mertiin *coeman*, AP 1547, 4 r° = 1383, mertiin *comans*, AP 1549, 3 r°; — na 1370, willem *coeman*, AP 1547, 66 r° = ca 1390, Willem *comans* wyf, AL 2482, 39 r°; — ca 1390, de joffr. *comans*, AL 2482, 18 r°.

Coopman en de geassimileerde vorm Coman = handelaar, verkoper, koopman, Mnl. III, 1844-46; duidt, tegenover een caupo, d. i. een kremer, kramer, de groothandelaar aan, Brechenm. 278. Mercator (Du Cange V, 349) en Marchand (Godefroy V, 164-65) hebben identische betekenis.

Copersmet. — 1321, arnoldo dicto *copersmet*, AP ch. 698.

Koperslager, Mnl. III. 1880; ME copersmith, Fransson 136; Dt. Kupferschmied, Brechenm. 243.

Corduwanier. — 1267, henrici *corduanarij*, AP ch. 87 (2 ×); — 1293, 17 Sept., Paulus *Corduwanarius*, Kerk. 1262; — ca 1317, Jo. *corduanarius*, Kerk. 1335, 21 v° = 1320, 13 Aug., johannes filius johannis qd. *corduanarij*, Kerk. 10261 = 1320, 13 Juli, Walterus (1) filius iohannis qd. dicti *corduwanier*, Kerk. 10261; — 1348, vranken den *corduwanier*, AL 4986, 49 r° = 1351, vranken den *corduwanijr*, AL 4986, 90 v°.

Van Oudfra. cordouanier, waaruit Fra. cordonnier = werker van Cordevaans leder; schoenmaker, Mnl. III, 1895; identische bet. bij Fransson 130-31 (ME Cordewaner) en Du Cange II, 562 (cordubanarii).

Costere. — 1332, Godefrido dicto *custere* textore lou., AP ch. 834 = 1357, Gord die *custere*, AL 4986bis, 218 r°; — 1336, johannis qd. dicti *costere*, AP ch. 865 = ca 1390, Jan de *costere*, AL 2482, 18 r° (3 ×); — 1357, her willem die *custere* van oesterwijn pape, AL 4986bis, 218 r° = 1359, willem de *costere*, ib. 268 v°; — 1359, katel. *scosters*, ib. 258 r°; — 1365, 30 Maart, sijmonis dicti *custere*, Kerk. 10266 = 1383, sijmoen de *coestere*, AP 1549, 2 v° = ca 1390, Moen de *costere*, AL 2482, 36 r°; — 1371, 26 April, walteri *custere*, Kerk. 10267; — 1374, 11 Nov., petrus dictus *custos*, Kerk. 10268 = 1375, 20 Maart, petrus dict.

(1) Is Walter identisch met: 1316, Walterus dictus de duffle corduanarius, AP ch. 607?

costere, Kerk. 10268 = ca 1390, Peters *costers* wyf, AL 2482, 39 v°; — ca 1390, ard de *ostere*, AL 2482, 23 r°; — ca 1390, Henric de *costere*, AL 2482, 23 v°; — 1396, 19 Juni, Bartholomeum dictum *custere*, Kerk. 10271.

Koster, uit Mlat. *custor*, een bijvorm van ons *custos* of direct uit Ofra. *coustre*, Mnl. III, 1978-80; FvW 340.

Kousemaker. — 1349, te meester jans *cousmakers*, AL 4986, 62 v° (2 ×); — ca 1390, Peter de *cousmakere*, AL 2482, 13 v°; — ca 1390, Rolof de *cousmakere*, AL 2482, 17 v°; — ca 1390, died. de *cousmakere*, AL 2482, 18 v°; — ca 1390, Gord de *cousmakere*, AL 2482, 35 v°; — ca 1390, Wouter de *cousmakere*, AL 2482, 40 r°.

Kousenmaker, waarin kous- kan betekenen 1) lederen of ijzeren beenbedekking, en 2) kousen en schoenen, Mnl. III, 1998-2001, blijkens de etymol. van kous, ofwel Ofra. *chauce* (Fra. *chausse*) = beenbedekking, ofwel direct uit Mlat. *calcia* (vgl. Lat. *calceus* = schoen), FvW 341.

Cremer. — 1357, jan mathijs *cremers* (?) sone, AL 4986bis, 216 r°.

Kramer, Kremer = hij die koopwaren uit een kraam verkoopt; kleinhandelaar; winkelier, kruidenier, Mnl III, 2041; FvW 344.

Crudenere. — Ca 1390, Lemmen de *crudenere*; claes de *crudenere* in *scipsirate*, AL 2482, 18 v°.

Cupere. — 1278, herssonis *cupere*, AP 1546, 12 v°; — 1328, johanne dicto *Cupere* brassatore, AP ch. 785; 1356, 11 April, Johannis dicti *Cupere* sutoris *calceor.*, Kerk. 10264 = qd. Johannis *cuparij*, *ibid.*; 1361, jan de *cupere* metsere, AL 4986bis, 314 r°; 1372, 26 Juli, Johanni dicto *Cupere* textori, Kerk. 10268 = 1386, 28 Aug., Jan gheheten die *cuper*, Kerk. 10270; — 1388, Jan de *cuper*, Rolrek. 2668; — 1335, 27 Febr., Henrico dicto *cupere* aensleghere, Kerk. 10262 = 1356, 11 April, henrici *cuparij*, Kerk. 10264 (3 ×); — 1341, godefrido *cupario*, AP ch. 910 = 1360, gord de *Cupere* de jonge, AL 4986bis, 274 v° (4 ×); — 1357, liseb. danijs *scupers* dochtere, AL 4986bis, 218 v° = 1388, 7 Mei, elizabeth dicte *cupers*, Kerk. 10270; — 1370, reinceers *Kupers*, AP 1547, 45 v°; reinere de *cupere*, *ib.* 46 r° = 1383, reijnere die *cupere*, AP 1549, 39 r°; — 1370, Wouters *cupers*, AP 1547, 30 v°; woutre de *cupere*, *ib.* 59 v°; woutre de *cuper* de ionge, *ib.* 2 v° (7 ×); — ca 1390, Kat. *scupers* Jannes wyf, AL 2482, 17 v°; — ca 1390, Peter de *cupe-*

re (1), AL 2482, 17 v°; 36 r°; — ca 1390, ard. de *cupere*, AL 2482, 23 v°; — ca 1390, Coppen de *cupere*, AL 2482, 36 r°.

Kuiper = iemand die vaten maakt; Mlat. *cupa* = kuip, vat, Mnl. III, 2212-13; FvW 357; vgl. onze FN Vatbinder en de identiteit Dt. Fassbinder en Küfer, Küper, Köper, Brechenm. 249. Du Cange vertaalt: Tonnelier II, 658. Kuevelmakere. — 1322, qd. *johannis dicti kuevelmakere*, AP ch. 711 (2x).

Covel (Mhd. Kobel, Ags. *cuflē*, verwant met kuif? - vgl. de betwiste etymologie in Mnl. III, 2007-08 en FvW 304) = Kap, mantelkap.

Lakensnidere. — 1321, 7 Juli, qd. *alardi dicti lakensnidere*, Kerk. 1265; — 1325, 4 Mei, *Johannes filius alardi qd. dicti lakensnidere*, Kerk. 1265.

Lakenverkoper, linnenkoopman, Mnl. IV, 76.

Lapiscida. — Zie: Steenbickelere.

Lathouwere. — 1334, 10 Mei, *leonij qd. dicti lathouwere*, Kerk. 10262; — ca 1350, ar. *lathouwere*, Kerk. 1335, 60 v°; — 1388, hey. de *lathouwere*, Rolrek. 2668; — ca 1390, Vranc de *lathouwere*, AL 2482, 26 v°.

Hij die latten (d. z. vooral daklatten, panlatten, Mnl. IV, 212-14) zaagt of houwt.

Ledertouwere. — 1357, *segerkene den ledertouwere*, Rolrek. 2664.

Lepelaar. — 1301, 17 Jan., *arnoldus dictus lepelere*, Kerk. 1263.

Lepelmakere. — Ca 1390, Peter de *lepelmakere* de jonge, AL 2482, 24 r°.

Lixator. — Zie Ziedere.

Loepere. — 1312, *beatrici filie henrici qd. dicti loepere*, AP ch. 541 = 1313, *beatricis dicte loepers*, AP ch. 545; — ca 1317, *Ode loepers*, Kerk. 1335, 38 r°; — 1340, *Hennen de lopere jnde Proefstrate*, AL 1236, 37 r°.

Loper, Mnl. IV, 800-01, bet. o. a. bode; emissarius. Vgl.

Messelgier.

Loeser. — 1358, *willems loesers*, AL 4986bis, 248 v°.

Vgl. de verschillende bet. van losen, Mnl. IV, 810-813, o. a.

(1) Daarenboven drukt J. Cuvellier (Comm. Roy. Hist. 1943, *op. cit.*, blz. 22) een « Peter de Cupere van Nethenen »; het deel de Cupere is echter geëxpungeerd en doorgchaald (AL 2482, 16r^o).

lorsen; de lading van een schip lorsen, ontladen. Hier iets dergelijks?

Lotor. — Zie Bleikere.

Luchtenerere. — 1389, 5 Febr., Johannis qd. dicti *luchtenere*, Kerk. 14252.

Hij die luchten alias luchters (kandelaars) maakt, Mnl. IV, 863.

Maarschalk. — 1311, reneri dicti *marscalc*, AP ch. 527; — ca 1317, Johannes *marescalcus*, Kerk. 1335, 23 r° = iohannis *marescalci*, ib., 59 r° = 1332, johannis dicti *marscalci* de peterbays, AP ch. 836 (5 ×); — 1366, lamberti *marscalci*, Rek. 100, 50 r° = lambertus, *marescalcus* faber, ib., 57 r°.

Paardeknecht, hoefsmid, paardenarts, Mnl. IV, 1006-09. Vgl. Tengvik 259: « In exceptional cases this surname might go back to ME *mareschal* used as the title of a high officer of state and of high military officers ».

Maerscalkinne. — Na 1278, qd. heilwig. *maerscalkinne*, AP 1546, 12 r°.

Niet in Mnl., wel de Wvla. vorm Maerscalkege = vrouw van een maarschalk of een vrouwelijke maarschalk, dit laatste ambt kan echter niet gepreciseerd, Mnl. IV, 1019.

Mandemakere. — 1325, petri dicti *mandemakere*, AP ch. 740 (2 ×); — 1336, Johannes filius johannis de quaderebbe dicti *mandemakere*, AP ch. 865 = 1361, jan de *mandemakere*, AL 4986bis, 313 r° (6 ×); — 1359, 22 Dec., Henrici dicti *mandemaker*, Kerk. 10265 = 1370, heinrix *mandemakers*, AP 1547, 19 v° = 1383, heyndrics *mandemakers*, AP 1549, 14 v° = hein die *mandemekere*; heins *mandemakers*, ib., 19 r° (7 ×); — ca 1390, Wouter de *mandemakere*, AL 2482, 13 r°.

Mandemaker; Fra. corbeiller; Lat. sportularius; Mnl. IV, 1092; ME paniermaker, corbiller, Fransson 171.

Mandeman. — 1250, Henricus *mandeman*, AP ch. 3; — 1301, 25 Juli, Willelmo dicto *mandeman*, Kerk. 1263 = 1308, W. *manneman*, AP ch. 489 (6 ×); — 1311, 10 Aug., Renerus dictus *mandeman* clericus, Kerk. 1264; — 1366, qd. reyneri *mandemans*, Rek. 100, 52 v° = 1370, reinere *mannemans*, AP 1547, 59 v° = 1383, renier *mannemans*, AP 1549, 51 v°; — ca 1390, Wouter *mandeman*, AL 2482, 30 r°.

Niet in Mnl. Een maker van of handelaar in manden? Marchant. — Zie Coman.

Marescalcus. — Zie Maarschalk.

Modeblandere. — 1365, 4 April, francisci dicti *medeblandere*, Kerk. 10266.

Menger of brouwer van mede, d. i. honingdrank, Mnl. IV, 1248.

Melkero. — 1278, h. *melkere*, AP 1546, 6 v° = ca 1350, henr. dicti *melkere*, Kerk. 1335, 32 r° = 1358, henr. de *melkere*, AL 4986bis, 239 v° (6 ×); — 1370, arnoldi de *Melker* (1), = 1372 arnoldi dicti *Melker* (2).

Niet in Mnl.

Mercator. — Zie: Coman.

Mersman. — 1278, Katerina *mersman*, AP 1546, 11 v° (2 ×); — ca 1317, Elizabeth relicta Welkeri *meersman*, Kerk. 1335, 29 v° = 1324, 31 Mei, Elizabeth dicte *mersmans*, Kerk. 1265; — ca 1317, Johannes *meersman*, Kerk. 1335, 49 r° = 1345, jan *mersmanne*, AL 4986bis, 8 v° (5 ×);

Koopman, bepaaldelijk rondtrekkend koopman, marskramer Mnl. IV, 1473-74. Mnl. Merse = koopwaar uit Lat. *merces* (Mnl. IV, 1472). Vgl. Lat. *mercari* en *mercellarius*.

Mesmakere. — 1361, jan de *mesmakere*, AL 4986bis, 313 r°; — ca 1390, henr. de *mesmakere*, AL 2482, 17 v°.

ME Cutelere Ofr. *Coutelier*; ME knyfsmith, Fransson 153; Dt. Messeschmied, Messerer, Brechenm. 243.

Messelgier. — 1360, collyn *messelgier*, AL 4986bis, 297 r°.

Boodschapper, bode van Ofra. *message*, een afleiding van *message*, Mnl. IV, 1487. Vgl. *Loeperc*.

Molder. — 1275, Johannes *molitoris*, AP ch. 143; — 1357, her jan die *moeldere*, AL 4986bis, 218 v° = 1360, heren janne den *molre* monic van Euerbode, AL 4986bis, 280 r° 1388, jandemoelnere, Rolrek. 2668; — 1275, Renoldus *molitor* lou., AP ch. 137 = 1278, Reynout *molitor*, AP 1546, 7 r° = 1307, reynaldo dicto *molitor*, AP ch. 470 = 1307, (R)eynalaldus *molitor*, AP ch. 453; — 1278, h. *molitor* textor, AP 1546, 2 v°; 1389, hennen de *moelnere*, Rolrek. 2669; — na 1278, arnoldj *molitor*, AP 1546, 1 v° = 1312, arno di dicti *molitor* clerici, AP ch. 537; — 1364, arnt de *molre*, AL 1236, 53 v° = 1370, acerts *smolders*, AP 1547, 24 r° (3 ×); — 1280, Ivani *molitor*, AP ch. 177; — 1340, Wouter de

(1) E. VAN EVEN, *Louvain dans le présent et dans le passé*. Louvain, 1899, blz. 212, noot 4.

(2) E. VAN EVEN, *op. cit.*, blz. 212, noot 3.

moldre, AL 1236, 37 r° = 1362, wouter *moleman*, AL 4986bis, 347 r° = 1383, Wouter de *moelder*, AP 1549, 7 r° (5 ×); — 1360 Ruelken de *moldere*, AL 4986bis, 283 r°; — ca 1390 Nijs de *moldere*, AL 2482, 26 v°.

Moldere (Mnl. IV, 1862; 1877-78); Moelnere (Mnl. IV, 1863-65); Moleman (Mnl. IV, 1870); Molitor (Du Cange V, 447) = Molenaar.

Moleman. — Zie Molder.

Molenero. — Zie Molder.

Molenslager. — 1360, Kather. *smolenslaghers*, AL 4986bis, 279 v°; — 1361, 17 Nov., godefridi dicti *molensleghere*, Kerk. 10265; — 1375, 20 Maart, egidius *molensleghere*, Kerk. 10268.

Opzichter over de molens; molenmeester, Mnl. IV, 1872.

Molitor. — Zie: Molder.

Monetarius. — Zie: Muntere.

Muntere. — 1273, 6 Nov., franco dictus *monetarius* de hist clericus, Kerk. 1262 = 1329, 7 Febr., franconis qd. dicti *muntere*, Kerk. 10261 = 1366, franconis *monetarij*, Rek. 100, 53 v° (4 ×); — ca 1317, andree *monetarij*, Kerk. 1335, 60 v° = 1346, andries die *muntere*, AL 4986, 30 v° = 1346, andreas dictus *muntere*, AP ch. 978 = 1356, die vrouwe *sgminters*, AL 4986, 175 r° = 1356, 14 Maart, andree dict. *muijntere*, Kerk. 10264 (7 ×); — 1363, Joh. *muntere*, AL 7704, 86 r°; — ca 1390, Wouters *munters sone*, AL, 2482, 25 v°.

De werkman die geld munt of slaat, Mnl. IV, 2012-13; vgl. Ofra. monier, monnoyer, Tengvik 261; ME mineter, Franson 135; Dt. Münzer, Brechenm. 287.

Musere. — Na 1370, jan die *musere*, AP 1547, 69 r°.

Het ww. musen = op de doedelzak of zakpijp spelen, naar Muse (uit Ofra. muse, Mlat. musa; vgl. cornemuse), Mnl. 2019-20. Een doedelzakspeler?

Napbindere. — 1302, Walterus *napbindere aurifaber* lou., AP ch. 380 (2 ×).

De werkman die alle soorten van nappen of vaatwerk repareert. Een nap is ieder vaatwerk waaruit men drinken kan, van hout of steen, Mnl. IV, 2172.

Nausnidere. — Ca 1390, Jan de *nausnidere*, AL 2482, 15 r°; — ca 1390, giel. de *nausnidere*, AL 2482, 17 v°.

Het ww. nauwen = vernauwen; enger maken. Vgl. Mnl.

IV, 2220: « Van mijns heren wamboys te nauwen ». Hij die kleren ver stelt.

Nauta. — 1269, Thiloy *nauta* lou., AP ch. 100; — 1290, olijue-ri *Nauta* ex Nauall strata, AP ch. 232 = ca 1317, oliucri *naute*, Kerk. 1335, 22 r°.

Schipper; zie Du Cange V, 581.

Nigrator. — Zie: Zwartere.

Noetere. — 1302, Godefridi qd. dicti *noetere*, AP ch. 357 = 1316, 13 Juli, Godefridus qd. dictus *noetere*, Kerk. 1264.

Hij die land bebouwt. Vgl. de allitererende uitdr. *noter ende ploter* = hij die land bebouwt en er de vruchten van inzamelt, Mnl. IV, 2562.

Obstetrix. — 1366, margarete *obstetricis*, Rek. 100, 45 r°.

Vroedvrouw. Vgl. Du Cange VI, 23 i. v. Obstetricare.

Olieslager. — Ca. 1390, Gord *doelslegere*, AL 2482, 29 v°.

Hij die olie slaat of perst door middel van een oliemolen, Mnl. V, 81.

Pannicida. — Zie: Kledermakere.

Pasteibakker. — 1370, ian de *pasteidebeckere*, AP 1547, 57 r° = 1383, ian die *pasteibecker*, AP 1549, 49 r° = ca 1390,

Jan de *pasteidebeckere*, AL 2482, 14 r° (5 ×).

Pasteidebacker (Mnl. VI, 187-188; vgl. er VI, 187 Pasteba-cker) is de bakker van een vleesspijs met fijndeeg toebercid.

Pasteibekkerse. — Ca 1350, assele *pasteibeckersse*, Kerk. 1335, 2 r°.

Niet in Mnl.

Pastor. — Zie: Schepere.

Paveier. — 1349, woutre den *paueyere*... te paueyene, AL 4986, 65 r°.

Plaveier, straatmaker (Lat. *pavimentator*), Mnl. VI, 204. Vgl. Causidemakere.

Pedagogus. — 1155, Henricus *pedagogus*, Kerk. 9385, 2 r°.

Leermeester; opvoeder. Is het hier echter al een FN?

Pelliciator. — Zie: Pelsmaker.

Pellifex. — Zie: Pelsmaker.

Pelsmakere. — 1318, Gerardo *pellijice*, AP ch. 636 = 1336, 25 Jan., gerardus dictus *pelliciator* de louanio clericus, Kerk. 10262; — ca 1350, cristiani *pelliciatoris*, Kerk. 1335, 60 v°; — 1357, mertene den *pelsmakere*, Rolrek. 2665; — 1358, 15 Mei, Reijneri *Pelliciatoris*, Kerk. 10264 = 1364, 22 Mei, reneri dicti *pelsmakere*, Kerk. 10265; — 1362, 5 Juli, Elis. *pelsmakers*, AL 7704 — 1389, Wouter de

peelsm., Rolrek. 2669; — ca 1390, Heine *pelsmakere*, AL 2482, 40 r°.

Bewerker van huiden; vervaardiger van pels-voering, Mnl. VI, 239 (1).

Pennifex. — Zie: *Vederman*.

Penreman. — 1260, *arnoldus dictus penreman*, AP ch. 53; — 1289, *Nicholaus penreman*, AP ch. 227 — 1291, *Nicholaus dictus pendreman*, AP ch. 242; — 1352, *henr. peendermanne*, AL 4986, 106 v°.

Vgl. Mnl. VI, 28 *Paendermaker* (paenre-; peenre-) = mandemaker, uit paender (pender), Fra. panier, Lat. panarium = broodmand, broodkorf.

Peperman. — 1278, *Gosuinus peperman*, AP 1546, 12 r°.

Handelaar in peper? Niet in Mnl.

Pergamentaria. — Zie: *Perkamentere*.

Perkamentere. — 1271, Mei, *Petro dicto parkamentere scolari de louanio*, Kerk. 10258; — 1278, *Johanne dicto parkementere*, Kerk. 10259 = na 1278, *Johannis qd. pergamintere*, AP 1546, 12 v° = ca 1290, *joh. dictus pergamentarius*, AP ch. 240; — 1278, *besch. pergamentaria*, AP 1546, 18 v° = na 1278, *besca pergamenters*, AP 1546, 4 v°; — 1314, 17 Maart, *godefridus filius johannis dicti parkementers*, Kerk. 10260 = 1333, 20 Juni, *godefridj dicti parkementers*, Kerk. 10262; — 1343, 16 Dec., *Walteri dicti parkementere*, Kerk. 10262 = 1346, *Wouter parkementere*, AL 4986, 30 r° (5x); — 1358, 31 Juli, *aleijdis dicte parkementers beghina*, Kerk. 10264; — 1358, *Jan de parkementere*, AL 4986bis, 239 r° = 1359, *Jan de parkementere*, AL 2482, 36 v° (5x); — 1364, *qd. ijde dicte parkementers*, Kerk. 10265.

Hij die perkament maakt, Mnl. VI, 141; vgl. ook de vrouwel. Lat. vorm *pergamentaria*, Du Cange VI, 273 i. v. *pergamentarius*: Ofra. *parcheminier* = celui qui prépare et vend le parchemin, apud Fransson 129.

Pipemaker. — 1293, Febr., *yde pipemakers*, AP ch. 255.

Vervaardiger van pijpen of langwerpige wijnvater, Mnl. VI, 380.

(1) Vgl. te Aarschot: 1322, 25 Juli, *Elizabeth, dicta pelsmakers... renerus pelliparius*, (op rug: *rere de pelsmekere*); 1325, 18 Maart, *renerus dictus pellifex*, Kerk. 10261; — Tengvik 264 kent nog als vierde Lat. vertaling: *Pellicarius*.

Piper. — 1346, arde den *piper*, AL 4986, 27 r°.

Fluitspeler; algemeen = muzikant, speelman, Mnl. VI, 380-81.

Piscator. — Zie: Visser.

Pistor. — Zie: Bakker.

Pistor cuneorum. — Zie: Wegbekkere.

Platijnmakere. — Na 1278, God. *platinmakere*, AP 1546, 12 r° = 1322, Godefridus dictus *platinmakere*, AP ch. 701; — 1370, ian *plattinmakere*, AP 1547, 42 v° = 1383, ian *plattinemekers*; ians *plattinemekers*, AP 1549, 36 r° (5 ×).

Platijn- of patijnmaker ⁽¹⁾ = maker van platinen, d. z. schoeisels deels van hout, deels van leer; soms: klomp, Mnl. VI, 432. Vgl. Schalloetsmaker.

Platinemaninne. — 1291, margar. dicta *platinemaninne*, AP ch. 244.

Niet in Mnl. Zij die patijnen vervaardigt of eenvoudig vrouw van een Platijnman (= platijnmaker)?

Plekkere. — 1320, 28 Mei, qd. Willelmi dicti *pleckere*, Kerk. 1265.

Hij die muren en daken met leem bestrijkt, stukadoor, Mnl. VI, 411.

Ploeger. — 1275, arnoldus dictus *ploeghere*, AP ch. 146 = 1278, ar. *plughere*, AP 1546, 11 r° (4 ×); — 1294, 17 Oct., henricus dictus *ploeghere* pistor; Kerk. 1262 = 1328, henrico dicto *ploghere*, AP ch. 785 = 1360, henricum dictum *ploeghere*, AL 1236, 22 r°; — 1296, Egidio dicto *ploeghere*, AP ch. 289 = 1314, 12 Juni, egidij dicti *plughere* presbyteri, Kerk. 15264bis, III (3 ×); — 1320, 28 Mei, maghtilde dicta *plughers* sorore ipsius yde (i. e. yda dicta *plughers*), Kerk. 1265.

Hij die ploegt; landbouwer; boerenarbeider, Mnl. VI, 483-84; Dt. Pflüger, Brechenm. 236-37.

Pomarius. — Zie Appelman.

Ponder. — Ca 1390, Jan de *pundere*, AL 2482, 41 r°.

Weger; naam van een beambte aan de waag, Mnl. VI, 552. Wel dezelfde als Jan Weger (ca 1390).

Potgieterere. — 1278, arnoldi *figuli*, AP 1546, 10 r° = 1279, arnoldi dicti *potteghietere*, AP ch. 171 = 1306, arnoldi dicti

(1) Voor deze epenthetische l, zie A. VAN LOBY, in: *Album René Verdeyen*, Brussel-Den Haag, 1943, blz. 371-75.

1278
1279
1306

Arnoldus (1278)
1279
1306.

Henricus (1278)
1335

Willem ± 1317
1346

Godfrid . ± 1317
. 1390

Rennier 1341.
± 1350

Michael ± 1350

Joy 1357
1359

Herman na 1370

Diederik . ± 1390.

zu P. 149

AL = SAL.

AP = Inv. des Arch.
de B' Assist.
Publique
(C.M.W.)

Keik = D'koop

potghietere sine ketelere, AP ch. 449 (5x) — na 1278, h., figuli, AP 1546, 10 r° = 1335, henrico dicto potghietere, AP ch. 861; — ca 1317, Willelmi potailere, Kerk. 1335, 5 r° = 1346, Willem die potgieter, AL 4986, 30 r°; — ca 1317, God. potghitere, Kerk. 1335, 8 v° = ca 1390, Goden de Pottere, AL 2482, 30 v°; — 1341, renero potgieter, AP ch. 910 = ca 1350, reyneri potghietere et mychaeli potghietere, Kerk. 1335, 52 v° (4x); — 1357, Jan spotgieters wijf, AL 4986bis, 230 v° = 1359, Jan die pottere, AL 4986bis, 266 r° (3x); — na 1370, hermans potghieters, AP 1547, 19 r°; — ca 1390, died. de potghietere, AL 2482, 13 r°.

1278
1335
1317
1346
1317
1390
1341
1350
1357
1359
1370
1390

Maker van aarden potten; vooral bewerker van metalen, koperen of tinnen potten; koper- of tingieter, Mnl. VI, 621; Potter is er identisch mee, Mnl. VI, 625-26.

Potterse. — 1366, qd. margarite potterse, Rck. 100, 52 r°.

Niet in Mnl. Zij die potten, tinwerk, enz. vervaardigt of vrouw van een potgieter.

Preco. — Zie: Roepere.

Prentere. — 1340, hennen de Prentere, AL 1236, 37 v°.

Hij die een warantieteken aanbrengt op lakens, op weefgetouwen (1); drukker, boekdrukker (2); figuurschilder of tekenaar, Mnl. VI, 654. Te Leuven wel de figuursnijder, hij die « printer van letteren ende beelden » snijdt in hout; cfr. AL 4651, 317 v° en 318 r°.

Prikere. — Ca 1390, Jan de prikere, AL 2482, 15 v°.

Snaarspeler (?), Mnl. VI, 679; eigenlijk: hij die iemands overwinningen of grote daden bezingt, met begeleiding van het een of ander instrument.

Pukere. — 1260, andree pukere, AP ch. 50 = 1263, 9 Febr., Andreas dictus Pukere, Kerk. 1262 = 1264, andree pukerg, AP ch. 72; — ca 1317, Willelmi pukere, Kerk. 1335, 32 r° = 1356, 11 April, Willelmi dicti pukere presbyteri, Kerk. 10264; — 1346, Jan die pukere, AL 4986, 30 r° = 1370, Jan die pukere, AP 1547, 47 r° (3x); — 1346, henr. die pukere, AL 4986, 30 r°.

Hij die met loog reinigt of wast, die in loog zet (bv. wol puken), Mnl. VI, 763.

Pukerse. — 1274, 31 Juli, retro mansionem pukerse, Kerk.

(1) Te Leuven echter nooit ontmoet.

(2) Mijn oudste appellatief « printere » stamt uit 1483.

1262 = ca 1317, retro qd. *pukersa*, Kerk. 1335, 35 r° = retro *pukerse*, ib., 80 r°.

Rademakere. — Na 1278, *arnoldus rotarius*, AP 1546, 2 r° = na 1278, *arnoldus dictus rademakere*, ib., 12 v° (1); — 1362, ar. *rademan*, AL 7704, 5; — 1294, *johannes dictus Rademakere*, AP ch. 258 = 1302, *johannes dictus Rotarius... supra forum rotarum*. AP ch. 377; 1360, *Janne den rademakere*, AL 4986bis, 297 r°; — 1364, 22 Mei, *kristine dicte srademakers*, Kerk. 10265; — 1370, *heinric de rademakere*, AP 1547, 60 r° = 1383, *heinric die radermekere*, AP 1549, 52 r°; — ca 1390, *Reynere de rademakere*, AL 2482, 26 v°; — ca 1390, *Mathys de radermakere*, AL 2482, 30 v°; — ca 1390, *Peter de rademakere*, AL 2482, 40 r°; — ca 1390, *mych. de rademakere*, AL 2482, 40 r°; — ca 1390, *Geert de rademakere*, AL 2482, 40 v°.

Mnl. VI, 943-44; ME *whelere*, *whelwright*; *rower*, *Fransson* 161-162.

Rademan. — Zie: *Rademakere*.

Ratvangere. — Ca 1317, *Willelmus ratfangere*, Kerk. 1335, 20 v°.

Mnl. VI, 1068 waar o. a. de tekst voorkomt: « Den rattenvangher van sinen arbeide »; het is dus niet noodzakelijk een spotnaam.

Reysere. — 1311, *franco qd. dictus reysere*, AP ch. 534.

Reiziger; echter ook: hij die krijgsdienst verricht; *krijgsknecht*, Mnl. VI, 1238.

Rentmeestere. — 1346, *Jan die Rintmeestere die Jonghe*, AL 4986, 30 r° (3 ×).

Hij die bepaalde renten of geldelijke inkomsten beheert; *thesaurier*; Lat. *receptor*, *procurator*, Mnl. VI, 1285-86.

Riembeslaghere. — 1294, *Walteri dicti Riembeslaghere*, AP ch. 258; — 1361, 17 Nov., *laurentij dicti Riembesleghers*, Kerk. 10265 = 1362, *lauer de riembesleghere*, AL 4986bis, 327 v° = 1370, *laureins de riembeslaghere*, AP 1547, 52 v° = 1383, *lauwere die riembeslegere*, AP 1549, 45 r°.

Riemslager = *riemmaker*, Mnl. VI, 1368.

Rietmakere. — 1278, *rietmakere*, AP 1546, 11 v°; — ca 1317, *Giselini rijtmakere*, Kerk. 1335, 48 r° — ca 1350, *henrici rietmakere*, Kerk. 1335, 30 v° = 1370, *heinrix rietmakers*, AP 1547, 35 v° = 1383, *heinric rietmakers*, AP 1549, 30 v° —

(1) Identisch met 1314, *arnoldo de leest rotario lou.*, AP ch. 563.

1362, geert de *rietmakere*, AL 4986 bis, 333 r° = ca 1390, Geert de *rietmakere*, AL 2482, 25 v°; — 1370, aert de *rietmakere*, AP 1547, 35 v°; aerts *rietmakers*, ib., = 1383, ars *rietmakers*... art die *rietmakers*, AP 1549, 30 r°.

Hij die de in de weverij gebruikelijke « rieten » maakt, d. z. weefrieten, Mnl. VI, 1382.

Roepere. — 1278, Walterus *preco*, AP 1546, 4 (5×); — 1278, Johannes de *preco*, AP 1546, 7 v°; — 1301, 21 Dec., Godefridus dictus *rupere*, Kerk. 1263 = 1307, Godefridus dictus *rupepe*, AP ch. 459 = 1310, 25 Juli, Godefridi dicti *rupere*, Kerk. 10260 (6×); — ca 1317, nicholai *preconis*, Kerk. 1335, 58 r°; — ca 1317, Heleminna mater walteri *preconis*... Godefridi fratris nicholai *preconis*, Kerk. 1335, 58 r°.

Hij die in het openbaar iets af- of aankondigt, bekend maakt, Mnl. VI, 1532.

Roodziedere. — 1355, henr. van *Rodeziedere*, AL 4986, 151 v°.

Rotarius. — Zie: Rademakere.

Roter. — 1316, 18 Mei, johannis dicti *Rutere piscatoris*, Kerk. 1264; — 1389, de *roetere*, Rolrek. 2669.

Hij die vlas of hennep doet rotten, Mnl. VI, 1644.

Sartor. — Zie: Kledermakere.

Schalloetsmakere. — Ca 1390, Vranc de *scalloetsmakere*, AL 2482, 16 r°; — ca 1390, giel. de *scalloetsmakere*, AL 2482, 17 r°.

Hij die schaloetsen, galootsen of platijnen maakt, nl. schoei-sels bestaande uit een houten zool en een lederen bovenstuk, Mnl. VII, 275. Vgl. Platijnmakere.

Schedemakere. — Ca 1317, Henricus *scedemakere*, Kerk. 1335, 33 v°; — 1335, Willelmu *scedemakere*, AP ch. 861 = ca 1390, Will. *scheidemakere*, AL 2482, 14 r°.

Vervaardiger van scheden, Mnl. VII, 359.

Scheerder. — 1370, rixen *sceerders*, AP 1547, 28 v° = 1383, rix *sceerders*, AP 1549, 22 v°; — 1394, 8 Aug., Walteri dicti *scheerdere*, Kerk. 10271.

Scheerder = 1) barbier; 2) lakenscheerder, doekscheerder, droogscheerder, Mnl. VII, 482. Hier voor Walter de Sch. bepaald een barbier; zie de identiteit onder *Baardmakere*.

Scheerman. — Ca 1350, euerardus *scerman cerdo*, Kerk. 1335, 26 v°.

Niet in Mnl. Een barbier of een lakenscheerder?

Schepere. — 1275, Symon dictus *scheepere*, AP ch. 145 =

ca 1317, symonis *scepere*, Kerk. 1335, 47 v° (3×); — ca 1317, Godefridi *scepere*, Kerk. 1335, 40 r°; — 1366, franco *pastor*, Rek. 100, 44 r°; — ca 1390, Henric *scepere*, AL 2482, 35 v°.

Schaaphoeder, herder, Mnl. VII, 311-12. Vgl. Du Cange VI, 204: *pastorare* = *pecus ducere in pascua*.

Schero. — 1340, Jan de *scere*, AL 1236, 36 v°.

Scheerder, Mnl. VII, 482.

Scherenslipere. — 1316, qd. heylem (...) dicte *Scerenslipers*, AP ch. 608.

Niet in Mnl. Hij die scharen scherpt, wet.

Schermere. — 1340, meester pauwels de *scermere*, AL 1236, 37 r°; — 1311, 31 Mei, reneri dicti *scermere*, Kerk. 1264 = ca 1350, Reinierus *Scermere cerdo*, Kerk. 1335, 26 r°; — 1358, h. ende jan die *scermere*, AL 4986bis, 239 r°; — 1358, goesene den *sceermere*, Rolrek. 2666; — 1366, *scermere* pistor, Rek. 100, 58 r°.

Vechter, strijder; swertspeelre; gladiator, Mnl. VII, 488.

Schoemakere. — 1267, Oct., zuana relicta henrici *caligatoris*, Kerk. 9497, 175 r° = ca 1317, Henricus *caligatoris*, Kerk. 1335, 9 v°; 1358, henr. die *scoenmakere* van Rotselaer beckerre, AL 4986bis, 239 v° = 1359, henr. de *scoemakere*, ib., 254 r° = 1366, heinricus *calceator*, Rek. 100, 52 v° = 1370, heinric de *scoemakere*, AP 1547, 59 r° = 1383, heinric die *scoemaker*, AP 1549, 51 r° = 1389, hennen *scoemek.*, Rolrek. 2669; — 1278, mijchael *sutor*, AP 1546, 8 v° = 1288, mychael *sutor calceorum*, AP ch. 217; — 1278, Gerardus *sutor*, AP 1546, 11 r° (1); — 1278, Erleboldus *caligator*, AP 1546, 12 r° = ca 1317, E. *caligatoris*, Kerk. 1335, 81 v° = 1333, Erleboldi qd. *caligatoris* lou., AP ch. 843; — 1278, ijnghberti *sutoris*, Kerk. 1335, 47 r°; — 1279, Sijmon *caligator* maritus vxoris qd. hersonis *caligatoris*, AP ch. 172 = 1341, Symonis qd. *caligatoris*, AP ch. 833; — 1289, Walterus *sutor calceorum*, AP ch. 227; — 1293, 13 Dec., Renerus *caligator* filius Johannis qd. *caligatoris* de biest, Kerk. 1262; 1330, Johannis *caligatoris*, AP ch. 811 = 1347, meester Jhanne *caligator*, AL 4986, 36 v° = 1349, meester jans *caligators* clederen, AL 4986, 63 v°; gerardus meester jans cleric *caligators*, ib., 65 v°; — 1314, 9 April, Godefridus *caligator* de byest, Kerk. 10260 (2); — ca 1317, ijde *cali-*

(1) Identisch met: 1298, gerardus *gallicus sutor calciorum*, AP ch. 293.

(2) Vgl. ult dezelfde familie: 1314, 9 April, Nycholaus dictus colijn *caligatori* filius qd. Johannis *caligatoris* de byest, Kerk. 10260.

gatoris, Kerk. 1335, 9 r°; — *ca* 1317, *ruberti caligatoris*, Kerk. 1335, 13 r°; — *ca* 1317, *Willemet caligator*, Kerk. 1335, 51 r°; — *ca* 1390, *ard de scomakere*, AL 2482, 16 v° (2 ×); — *ca* 1390, *rolof scomakere*, AL 2482, 17 v°.

Voor Sutor vgl. Handsuttere; een sutor calceorum is een «naaier van schoenen». — Calceus (in: calceator) en Caliga (in: caligator) is een schoen, een sandaal, vgl. Du Cange II, 30; Spanoghe I, 122. Over Schoenmaker: Mnl. VII, 600. Vgl. nog: Schoesitter.

Schoesitter. — 1344, Elizab. dicte *scocsitters*, AP ch. 955; — 1377, 17 April, qd. *Johannis scosittere*, Kerk. 10268 (1).

Schoensutter of schoenmaker, Mnl. VII, 602. De toevoeging van een precisie schoen-, vgl. nog het Duitse Schuster, mhd. Schuoh (sûtar < Schuh + sutor — bewijst dat sutor, Ndl. sutter in bepaalde gevallen zijn oorspronkelijke, neutrale betekenis behoudt: «naaier, snijder», zie Brechenm. 266.

Schoteleer. — 1360, herman de *scotelere*, AL 4986bis, 275 r° = 1361, hermanne *scotelere*, ib., 299 r° = *ca* 1390, Herman *scotelere* wyf, AL 2482, 16 v°; — 1370, peeter *scoteleers*, AP 1547, 20 r°.

Schotelmaker, Mnl. VII, 696; vgl. Dt. «Schüzler», Brechenm. 252.

Schotelmakere. — 1320, 10 April, margarete dicte *scotelmakers*, Kerk. 1265 = 1340, margarete qd. dicte *scotelmakers*, AP ch. 908.

Maker van stenen schotels of houten bakken; Lat. *scutellarius*, Mnl. VII, 697.

Schrimmakere. — 1251, *Willelmo scrinemakere*, AP ch. 11 = 1254, *Willelmus scrinarius de lou.*, AP ch. 17 = 1255, *Willelmus dictus scrinemakere*, AP ch. 23 (7 ×); — 1278, *Wellenkere scrinifex*, AP 1546, 5 r°; — 1337, 13 Oct., *henricus scrinifex.* jn scrijnstrate jnter.. domum egidij *scrinificis* Kerk. 15264bis, V; — 1370, 12 Dec., in scrijnstrata jnter... bona *johannis et egidij dictorum scrijnmakers*, Kerk. 15264bis, VII = 1376, 1 April, egidij *scrinificis* Kerk. 15264bis, VII; — 1355, *koesijn den scrijnmakere*, AL 4986, 155 r°; — 1360, *gord de scrijnmakere*, AL 4986bis, 282 r°; — 1370, *scelken de scrijnmakere*, AP 1547, 56 v° = 1383, *scelken die scrinemekere*, AP 1549, 49 r°.

(1) Identisch met Jan caligator.

Schrijnmaker, kastenmaker, Mnl. VII, 770; Dt. Schreiner; Tischler in Noord-Duitsl., Brechenm. 247.

Schuppere. — 1314, meyso filius qd. amelrici dicti *scuppere*, AP ch. 362.

Vgl. bij de verschillende bet. van schoppen (Mnl. VII, 663) o. a. = met de schop of spade werken.

Scrinarius. — Zie: Schrinemakere.

Scrinifex. — Zie: Schrinemakere.

Scriptor. — Zie: Clerc.

Sellator. — Zie: Zedelere.

Sergeant. — 1262, Henrici *sariant*, AP ch. 59; — 1278, Jo. *sariant*, AP 1546, 12 v°.

Mnl. *seriant* uit Ofra. sergent, Lat. *servientem* = dienaar, bediende, knecht, Mnl. VII, 986.

Sistator. — *Ca* 1317, johannis *sistatoris*, Kerk. 1335, 30 v° = *ca* 1350, johannes *sistator*, ib.

Geen uitleg. — Indien de eerste letter staat, wat mogelijk is, voor *c* ⁽¹⁾ stemt het woord overeen met « *cistator* »: een maker van « *cistae* »; een *cista* = korf, kist, mand; dus: schrijnwerker of mandemaker. Bij deze twee beroepen komt een *Jan* voor.

Slotemakere. — 1291, 7 Juni, Henricus *Slotemakere*, Kerk. 14249; — 1350, vranken den *slotemakere* van slotelen te makene, AL 4986, 78 v° = vranken den *sloetmakere*, ib., 80 r°; — 1358, hubrecht den *sloetmakere*, AL 4986bis, 249 v° = hubrecht de *slotemakere* van sloten, AL 4986bis, 281 r° = 1370, hubeert *sloetmakers*, AP 1547, 58 r°; — 1362, kat. *sloetmakers*, AL 4986bis, 338 v°; — *ca* 1390, Peter *sloetmakere*, AL 2482, 14 r°; — *ca* 1390, Seger *sloetmakere*, AL 2482, 17 r°.

Lat. *faber*, *serarius*, *claustrarius*, Mnl. VII, 1309.

Smid. — 1278, sebastianus *faber*, AP 1546, 10 r°; — 1278, Jo. *faber* de venkenbosch, AP 1546, 11 r° (ib. 3 ×); 1310, johannes dictus *faber* allutarius de thenis, AP ch. 516; *ca* 1317, Johannes *faber* de *f a b r i c a*, Kerk. 1335, 3 r°; 1323, 13 Maart, johannis qd. *fabri* marescalci, Kerk. 1265; 1334, 27 Juli, johannis *fabri*, Kerk. 10262; *ca* 1350,

(1) Vgl. bv. 1278, magister ar. *surusucus*, AP 1546, 12 r° = *ca* 1317, magistri arnoldi *Syruzici*, Kerk. 1335, 5 v° = 1322, arnoldi qd. *sirurgici* lou., AP ch. 714; - 1374 (vidimus 1281), Johannes *chirurgicus* senior, AP ch. 189.

Johannes *faber*, thesaurarius qd. ecclesie beati petri, Kerk. 1335, 44 r°; 1370, ian de *smet*, AP 1547, 51 v°; meester ians *smeeds*, ib., 35 r° = meester ian van glimis de *smet*, ib., 38 v°; ca 1390, Jan *smit* de jonge, AL 2482, 40 r°: meester Jan *smit*, ib., 38 v° (1); — na 1278, Wil. *faber*, AP 1546, 17 v°; 1370, Willem de *smet*... Willem *smeeds*, AP 1547, 61 v° (4 ×); — na 1278, inghelbertus *faber*, AP 1549, 1549, 9 r° = ca 1317, iglerti *fabri*, Kerk. 1335, 8 r°; — 1297, 9 Juli, lambertus *faber*, Kerk. 1263 = ca 1350, lamberti *faber*, Kerk. 1335, 45 v°; — ca 1317, nijcholai *fabri*, Kerk. 1335, 19 v° = 1362, herclaes le *feure*, AL 4986bis, 338 r° = ca 1390, Claes *smeeds* wed., AL 2482, 13 r°; — ca 1317, Wellinus *faber*, Kerk. 1335, 23 v° = ca 1390, Wouter *smit*, AL 2482, 14 r°; 40 r°; — 1334, katerina dicta *smeeds*, AP ch. 854; — 1341, 18 Febr., Henrici qd. *fabri*, Kerk. 10262; — 1350, adaem den *smel*, AL 4986, 76 r°; — 1357, goerde den *smet* van crammen..., AL 4986bis, 233 r° = 1360, gorde den *smet*, ib., 281 r° = 1361, gord *smet*, ib., 325 r° = ca 1390, Gord *smit*, AL 2482, 15 v° = Gord de *smit*, ib., 41 r°; — 1359, margrite *smeeds*, AL 4986bis, 257 v°; — 1361, houbeert *smet*, AL 4986bis, 325 r° = 1383, hubeerers *tsmets*, AP 1549, 50 v°; — 1370, ver juete *smeets*, AP 1547, 18 r°; — 1370, aleit meester gillijs *smeets* wiif, AP 1547, 60 v° = 1383, aleit meester gillijs *smets* wiif, AP 1549, 52 v° = ca 1390, Giel-sen de *smit*, AL 2482, 17 r°; — 1370, meester weyns huse *smeets*, AP 1547, 27 r°; — 1389, geerd *smet*, Rolrek. 2669 = ca 1390, Geert *smit* bast., AL 2482, 25 r°.

Faber, Du Cange III, 385-86 en *Fevre*, Fransson 142, is diegene die ijzer bewerkt. Godefroy III, 777 voegt er aan toe: «ouvrier, artisan en général». In Mnl. VI, 1371-73 is smid; 1) de (oorspronkelijke) kunstenaar, ook in houtwerk en 2) de grofsmid; fabricator, ferramentarius.

Snidere. — Ca 1317, sebastiani *snidere*, Kerk. 1335, 23 r°.

Maaier, oogster; kliever; hij die laken uitsnijdt of in het klein verkoopt; beeldsnijder; kleermaker, Mnl. VII, 1417 (2).

(1) Identificeren en scheiden van al deze Jannen is quasi onmogelijk; daarom werden ze zo chronologisch opgetekend.

(2) Het Dt. Schneider, mhd. snider «bezeichnet geraume Zeit nicht bloss den Gewandschneider, sondern auch den Pflüger (der Einschnitte = Furchen macht), den Schnitter, Schnitzer und Schnittwarenhändler. Erst im Mhd. verengt sich Schneider auf den Kleidermacher», Brechenm. 253.

Spoolman. — *Ca* 1317, qd. sijmonis *speelman*, Kerk. 1335, 30 v° = *ca* 1350, sijmonis *spelmans*. ib. 30 r° (4 ×).

Muzikant, harpspeler, Mnl. VII, 1662-63; Dt. Spielmann, Lat. jocular, histrio, Socin, 533-34.

Spoelmakere. — 1311, 3 Mei, johanne dicto *spoelmakere*, Kerk, 1264; — 1356, 11 April, qd. godefridi dicti *spoelmakere*, Kerk. 10264; — 1366, walterus *spoelmakere*, Rek., 100, 46 r°; — 1370, ver aleit *spoelmakers*, AP 1547, 34 v° = 1383, ver alcit *spoelmekers*, AP 1549, 29 r°; — 1370, geert *spoelmakers*, AP 1547, 37 v° = 1383, geerts *spoelmekers*, AP 1549, 31 v°; — 1370, willems *spoelmakers*, AP 1547, 34 r° = 1383, willem *s. oelmeker*, AP 1549, 28 v°.

Spael = klos nodig in het weversbedrijf; het ww. spoelen = met de spael werken d. i. bij het spinnen en weven de draden op spoelen of klossen winden, Mnl. VII, 1766-67.

Spoormakere. — *Ca* 1317, Godefridus *spormakere*, Kerk. 1335, 3 r° = *ca* 1350, qd. Go. *spormakere*, ib., 3 r°; — 1340, johannis *factoris sporcarum*, AP ch. 899; — 1370, liisbetten *spoermakers*, AP 1547, 39 v° = 1383, lijsbetten *spoermekers*, AP 1549, 33 v°.

Vervaardiger van sporen, Mnl. VII, 1780; Dt. Sporer, Sporer, enz., Brechenm. 245; ME sporiere = a spurmaker, Fransson 147.

Steenbikkelere. — 1274, Godefridus *lapiscida*, AP ch. 134 = 1293, Godefridi *lapicide*, AP ch. 252 = 1358, 27 Maart, Radulphus dictus de Wiltzelis filius qd. godefridi *Lapicuda*, Kerk. 10264 (1) (6 ×); — 1316, Gosuwinus dictus *stienbickelere*, AP ch. 607 = 1323, Gosuwinus dictus *stienbickelere*, AP ch. 726 = 1355, Goessen den *stienbickelere*, AL 4986, 151 v° = 1356, 11 April, qd. Gossuini dicti *lapicuda*, Kerk. 10264 = 1370, goeswiin *steenbickelere*, AP 1547, 1 v° = na 1370, gosen *steenbickelers*, AP 1547, 69 r° (9 ×); — *ca* 1317, franconis *steenbickelere*, Kerk. 1335, 82 r°; — *ca* 1317, Henricus *lapicida*, Kerk. 1335, 39 r°; — *ca* 1317, Johannes *lapicida* filius qd. theoderici, Kerk. 1335, 42 r°; — *ca* 1317, qd. theoderici *lapicide*, Kerk. 1335, 80 v°; — 1326, dominus Symon dictus *stienbickelere* presbyter, AP ch. 754 = 1330, symone dicto *lapicida*, AP ch. 809 = 1383, her symoen die *steenbickellere*, AP 1549, 33 v° (8); 1330, 25 Mei, Sijmon dictus *lapicida* textor, Kerk. 10262

(1) Identisch met: 1298, Godefrido de heuerlis *lapicide*, AP 1546, 6 r°.

(2 ×); — 1361, keijarde *stemetsere*, AL 4986bis, 299 v°; — 1366, reynerus *lapicida*, Rek. 100, 46 v°.

Steenmetselaar, Mnl. VII, 2022; steenhouwer, Mnl. VII, 2015. *Lapicida* (*lapiscida*) = *aedificiorum structor*, Gall. maçon. Du Cange, V, 27.

Steenmetser. — Zie: Steenbikkelere.

Stikkere. — Ca 1390, giel. de *stickere*, AL 2482, 26 r°.

Borduurwerker, tapisseriewerker, Mnl. VII, 2137.

Stoppers. — 1340, Johannes de honscoete dictus *stoppere*, AP ch. 899 = 1370, ian de *stoppere*, AP 1547, 22 r° (3 ×); — 1366, anna relicta iohannis *stoppers*, Rek. 100, 53 r°; — 1370, meijs *stoppers*, AP 1547, 8 r°; — 1370, ijden amelrix *stoppers* dochter, AP 1547, 27 v°; — 1383, willems *stoppers*, AP 1549, 25 v°.

Ww. stoppen = o. a. dicht maken, bv. een dijk; straat, laken, enz., Mnl. VII, 2219-20.

Sutor (*calceorum*). — Zie: Schoemakere.

Taelman. — 1298, 6 Juni, magistri Johannis dicti *taelman*, Kerk. 1263 = 1327, 23 Juni, johannis *Causidici* lou., Kerk. 10261 = 1351, 16 Mei, qd. johannis dicti *taelman*, Kerk. 10263; — 1324, 28 Febr., arnoldi dicti *taelman*, Kerk. 10261; — 1358, Oliuier *taelman*, AL 4986bis, 239 r° = 1392, oliuero *taelman*, Kerk. 9497, 83 v° (3 ×).

Advocaat, pleitbezorger, raadsman, tolk, Mnl. VIII, 12-14 (1).

Tapijtwevere. — Ca 1390, giel. de *tapytweuere*, AL 2482, 36 r°. Mnl. VIII, 77 (2).

Tector (*domorum*). — Na 1278, gilbertus *tector*, AP 1546, 6 v°; — 1326, Theodericus *tector domorum* de byest. AP ch. 753 = 1330, Theoderici *tecloris*, AP ch. 813 (3 ×).

(1) Vgl. 1367 (?), wat hi den taelman geuen sal. Soe es gheordneert dat elc taelman die te louene talen dragen sal der stat enen eet doen sal dat hi elker maelen ghetruwelec dienen sal dies begeert ende sijn recht verwaren nae sijn beste omme twee oude grote sdaeghs wat saken dat es grote ocht cleyne. Ende soe wat taelmanne des niet en woude die en soude dair nae nemmer meer *taledragen* noch *voerspreeke* sijn te louene noch buten louene... Ende soe wie binnen louene geseten es ende eens taelmans buten te doene heeft hi sal dien taelman gheuen daeghs te perde vlij oude grote ende te voete ilij oude grote ende niet meer, AL 1236, 87 v°.

(2) Vgl. als appellatief: 1312, Johannes dictus haucloes *teclor tapelorum* AP ch. 537.

Niet noodzakelijk een dakdekker; het Novum Dictionarium Tetraglotton (Amsterdam, 1714) van M. Martinez en J. Nicolaides vertaalt door: muerpleisteraar die de mueren bestrijkt of wit maakt.

Teschmakere. — 1365, 30 Maart, *mathie factoris perarum*, Kerk 10266; — ca 1390, aelb. de *teschmakere*, AL 2482, 16 v°; — ca 1390, Weyn de *teschmakere*, AL 2482, 16 v°.

Vervaardiger van tassen (voor geld, brieven, wild), Lat. marsuparius, Mnl. VIII, 90.

Textor. — Zie: Wever.

Tichelaar. — Na 1278, Joh. de *tygelere*, AP 1546, 6 r°.

Tegelaar, steenbakker, pannenbakker, Mnl. VIII, 154. Ndd. Tegeler, Tiggeler, Dt. Ziegler, Brechenm. 270; ME tyghelere, Fransson 180.

Ticheldekere. — Ca 1390, Rickart de *tycheldeckere*, AL 2482, 25 v°.

Hij die een ticheldak maakt, Mnl. VIII, 154-55.

Tijndragere. — 1278, Roelf *tijndraghere*, AP 1546, 5 v°.

Een sjouwer? Mnl. VIII, 334 vertaalt door: drager van een dine. Een *Tine*, Ofra. *tine*, Mlat. *tina*, bet. kuip, tobbe, ton, draagkuip, Mnl. VIII, 363.

Timmerman. — 1253, *arnoldus Carpenta* (.), Kerk. 1262 = ca 1317, ar. *carpentarij*, Kerk. 1335, 57 r° en 80 v°; 1311, 10 Aug., *arnoldi dicti tyberman vineatoris*, Kerk. 1264; — 1256, *reineri carpentarii*, Kerk. 9385, 19 v°; — 1278, *nicholaus carpentator*, AP 1546, 6 v°; — ca 1317, *Sijmon carpentarius*, Kerk. 1335, 16 v°; — ca 1317, *Willelmi carpentarij*, Kerk. 1335, 34 r°; — 1329, 18 Dec., *Katerine dicte timmermans*, Kerk. 1266; — 1329, qd. *jwani carpentar* (.); AP ch. 792 = 1330, *jwani carpentarij*, AP ch. 812; — 1347, *godefridi carpentarij*, AP ch. 983; — ca 1350, *jo. carpentator*, Kerk. 1335, 39 v° = 1358, *jan tyimmermans*, AL 4986bis, 251 r° = ca 1390, *Jan de tyimmerman*, AL 2482, 13 v°.

De werkman, ook de timmermansbaas, Mnl. VIII, 360-61; vgl. Du Cange II, 182. Indien *carpentator*, *carpentarius* niet een specialisatie aanduidt, dan kan *Arnoldus Rotarius* (ca 1278) identisch zijn met deze *Arnold*, a° 1253.

Tinctor. — Zie: Verver.

Tollenaar. — 1347, *johannis dicti tollenere*, AP ch. 981; —

1356, art die *tolnere*, Rolrek. 2663; ca 1390, Wouter de *tolnere*, AL 2482, 16 r°.

Belastinginner, ontvanger, Mnl. VIII, 530-31; Dt. Zoller, Zöllner, Züllner, uit Lat. *telonarius*, Brechenm. 287.

Tordeur. — Zie: Dreyere.

Torfman. — 1278, jo. *torfman*, AP 1546, 2 r°.

Turfboer, Mnl. VIII, 577; ME Turber; Ofra. *tourbier* = celui qui extrait, qui prépare la tourbe, Fransson 174.

Tornator. — Zie: Dreijere.

Trompenere. — 1346, gijlken den *trompenere*, AL 4986, 26 r°.

Trompetter, bazuinblazer, Mnl. VIII, 706.

Valkenere. — 1370, florens de *valkenere*, AP 1547, 59 v° = 1383, floreis die *valkenere*, AP 1549, 51 v°.

Valkenaar is identisch met valkenier, Lat. *falconarius* = de beambte belast met de zorg der voor de jacht afgerichte valken, Mnl. VIII, 1194.

Vatbinder. — 1359, kerstine *svatebinders*, AL 4986bis, 258 v°.

Kuiper, Mnl. VIII, 1313; Dt. Bender, Faszbinder, Faszler, Brechenm. 250.

Vedelere. — 1265, 14 Aug., *henricus vedelere*, Kerk. 1262 = 1309, *henricus dictus vedelere*, AP ch. 506 = ca 1317, h. *uedelere*, Kerk. 1335, 39 v°; — 1301, 17 Jan., *Johannis dicti vedelere*, Kerk. 1263; — 1305, *bastinus dictus vedelere* textor, AP ch. 435 = ca 1350, *bastini vedelere*, Kerk. 1335, 39 v° = 1362, *bastijn de vedelere*, AL 4986bis, 333 r°.

Vedelaar, vioolspeler, Mnl. VIII, 1329. Dt. Fiedler, Fideler, Viedler, Brechenm. 262.

Vederman. — Na 1278, *martinj pennificis*, AP 1546, 6 r°; — 1326, *geldulphi qd. pennifis*, AP ch. 745; — 1357, *margriete vedermans* naturlic dochtere heren gherlijns *vedermans* was, AL 4986bis, 216 v°; — 1365, 30 Maart, *nijcholaï pennificis* Kerk. 10266; — 1365, 4 April, *balduwijn pennificis*, Kerk. 10266.

Ontbreekt in Mnl.; samengesteld uit *vedere* = veer, pluim (Mnl. VIII, 1334) + man. Vgl. Dt. Federer = Bett- und Kissenpolsterer, Brechenm. 268; ME Fetherman = one who deals in feathers or plumes, Fransson 118.

Verver. — 1278, *marcilius tinctor*, AP 1546, 4 r° = 1299, *marcilio tinctori*, AP ch. 312 (4x); — 1278, *mathie tinctoris*, AP 1546, 7 r° = 1285, *Mathyes tinctor*, AP ch. 208; — 1335, 27 Febr., *petri dicti weruere*, Kerk. 10262 = 1336,

21 Juni, Petri dieti *weruere* sutoris calceorum (op rug: ane peter *werueers* huus), Kerk. 10262; — 1362, anne *swerwers*, AL 4986bis, 338 r°; — 1371, 25 April, *arnoldi* qd. *tinctoris*, Kerk. 10267; — 1383, Wouter der *werwere*, AP 1549, 57 v°; — 1389, Symoen *weruere*, Rolrek. 2669 (1); — ca 1390, Jan *veruere* samencopere, AL 2482, 17 v°; — ca 1390, Reynere *weruere*, AL 2482, 35 v°; — ca 1390, Hugo de *verwere*, AL 2482, 38 r°.

Mnl. VIII, 1283 vertaalt Verver door Tinctor, colorator, Fra. teinturier; men denkt daarbij in de eerste plaats aan stoffen of kleren verven. Dit gebeurt in een kokend mengsel; vandaar in bepaalde gevallen de identiteit van Zieder, Lixator en Verver (2), bv. Hugo de *verwere* (ca 1390) is identisch met Hughe den ziedere (1349) (en is wsch. de zoon van een Hugo Lixator, 1278). Daarnaast echter kan Verver syn. worden van Schilder (artiste-peintre) blijkens talrijke vvb. met het ww. verven (3).

Vetter. — 1260, Walterus dictus Wellen *cerdo*... predicto Waltero *cerdonè*, AP ch. 54 = ca 1317, Waltero *cerdonis*, Kerk. 1335, 15 r° (4); — 1358, scelken den *vettere*, Rolrek. 2666.

Cerdo (en coriarius) worden s. v. *cerdonia* vertaald door: tanneur, Du Cange II, 270. Vetter = huidevetter, leerlooier, Mnl. IX 1, 425. Vgl. te Leuven de plaats waar het bedrijf ge-localiseerd was: « Cerdonia », « Vetterije of Vetterstrate » (d. i. huidige Brouwersstr.).

Vigilator. — Zie: Wardsman.

Viller. — Ca 1317, *iohannis uellers*, Kerk. 1335, 31 r°.

Hij die (vellen) vilt; Ndl. viller, vilder, Lat. *excoriator*, Mnl. IX 1, 491.

Viltmakere. — 1330, Petrus dictus *veltmakere*, AP ch. 811 = 1370, petre den *veltmakere*, AP 1548, 26 v°.

Vervaardiger van vilt en vilten kleren, Lat. *filtor*, Mnl IX 1,

(1) Identisch met: 1370, *simoen van nicle verwere*, AP 1547, 13 r°?

(2) Al is Zieder niet strict hetzelfde als Verver: zie FN Zieder.

(3) Misschien gaat het wel op een verschil te noteren tussen verven = artistiek werk leveren en 1406, *pinselen*, Rek. 3787, 30 r° = een huis schilderen.

(4) Identisch met ca 1317, *Walteri serdonis dictus backanderwerf*, Kerk. 1335, 32 r°.

494; Dt. Filzer, Brechenm. 256; ME Feltere, Feutrer = one who makes or works with felt, Fransson 98.

Vinearius. — Zie: Wyngaerdere.

Vineator. — Zie: Wyngaerdere.

Visser. — 1314, 2 Oct., Godefridi dicti goviken *piscatoris*, Kerk. 10260; — 1340, Jan de *veschere*, AL 1236, 37 r°; — ca 1350, symonis *visere*, Kerk. 1335, 7 v°; — 1351, qd. elye *piscatoris*, Kerk. 1332; — 1362, mabilie *svischers*, AL 4986bis, 339 r°; — 1370, iacomiins *vesschers*, AP 1547, 59 v° = 1383, iakemins *viscers*, AP 1549, 51 v°.

Mnl. IX¹, 560 vertaalt: piscator, piscarius; vgl. Du Cange VI, 334.

Vlassere. — Ca 1390, Jan de *vlessere*, AL 2482, 30 r°.

Vlassen = Vlasbereiden, uittrekken en roten, Mnl. IX¹, 584.

Vlokkere. — 1316, 18 Mei, henricus dictus *vlockere* de bruxella, Kerk. 1264.

Vlocke is o.a. afval van wol en ook de daarvan vervaardigde stof, Mnl. IX, 669; dus iemand die vult met vlocken, cfr. vlockbedde?

Vogelere. — Ca 1317, Petrus *vochelere*, Kerk. 1335, 38 v°; — 1371, Johannes dictus *vogghelere*, Kerk. 10267.

Vogelvanger, Mnl. IX¹, 771-73; Dt. Vogler, Vogeler = Vogelsteller, Geflügelhändler, Brechenm. 272.

Vorstere. — 1278, martinus *forestarius*, AP 1546, 11 r° = ca 1350, marthini qd. *forestarij* de loe, Kerk. 1335, 49 v° (3 ×); — 1290, Walteri *forestarij* villici dicti monasteri (i. e. Park-abdij), AP ch. 232 = 1291, Walterus dictus *forestarius*, AP ch. 245; — 1358, 15 Mei, godefridi dicti *vorstere*, Kerk. 10264 = 1366, go. *forestarius*, Rek. 100, 46 r° = 1370, gort de *vorstere*, AP 1547, 63 v° = 1383, goert de *vorster*, AP 1549, 56 r°; — 1366, dominus jo. *forestarius*, Rek. 100, 44 v° = 1370, ian de *vorstere*, AP 1547, 48 v° = 1383, ian de *vorstre*, AP 1549, 41 v° (4 ×); — 1366, Walterus *forestarius*, Rek. 100, 58 v° = 1370, wouters *vosters*, AP 1547, 57 v° = 1383, wouters *worsters* wijf, AP 1549, 49 v° = vrouwe *vorsters*, ib., 50 r°.

Vorster, uit vorst (Fra. forêt) = woud, is syn. met boswachter, Mnl. IX¹, 1163-65. Walter Forestarius (1290) is wel identisch met Walter Halfvorster (1278); bleef Halfvorster (zie dat woord, met tweede cilaat ca 1317) later toepasselijk op dezelfde beambte, na zijn promotie tot Vorster?

Votselmengere. — 1278, symon *votselmenghere*, AP 1546, 11 r°

= na 1278, sijmonis *votselmenghers*, ib., 18 r° = ca 1317, Symon *votselmanghere*, Kerk. 1335, 46 v°.

Geen oplossing. De minuskels v en b lijken goed op mekaar : moest onze lezing mis-zijn, dan is Botsel- mogelijk. In het Mnl. bestaat Botseel, d.i. o.a. een lederen wijnzak.

Waarzeggere. — Ca 1317, qd. petr. *warsaghere*, Kerk. 1335, 18 r°.

Waarzegger of wichelaar, Mnl. IX¹, 1580-81 ; daarnaast bet. *waerseggen*, Mnl. IX¹, 1585-86, 2^e artikel = borgspreken, borg voor iemand zijn.

Wachtere. — 1292, 28 Jan., Johannes dictus *Wachtere*, Kerk. 1262.

Wagenmakere. — 1308, henrici dicti *wagenman*, AP ch. 493 = ca 1317, qd. henrici *waghenmakere*, Kerk. 1335, 50 v° = 1362, henric wijnant *waghemans* van aken, AL 4986bis, 337 v° ; — 1362, anne *wagemans*, AL 4986bis, 339 r°.

Wagenmaker wordt, Mnl. IX¹, 1604, vertaald door : carpentarius ; wagenman, identisch met Wagenaer is er alleen : voerman, vrachtrijder.

Wagenman. — Zie : Wagenmakere.

Wamsoelmakere. — 1270, meijsonis *wambezulemakere*, AP ch. 107 ; — 1370, Willems *wamsoelmakers*, AP 1547, 26 v° = 1383, willems *wamsoelmekers*, AP 1549, 21 r°.

Wamsool = hetzelfde als wambuis ; de uitgang is onduidelijk, misschien via *wambesoel* (vgl. citaat 1270) uit het Noordfr. *wambeson* = le pourpoint ; wammes, Mnl. IX¹, 1641-42 ; Dt. Wamsler = der Wamsschneider, Brechenm. 254.

Warmere. — 1301, Henrici dicti *wermere*, AP ch. 360.

Niet in Mnl. ; mogelijk uit warmen = warm maken, Mnl IX¹ 1768. Een stoker ?

Wardsman. — 1366, jo. *vigilatoris*, Rek. 100, 45 v° ; iohannes *vigilator*, ib., 46 v° ; — ca 1390, Wouter *wardsman*, AL 2482, 14 v°.

Wardsman : het enkelvoud van de in het Mnl. IX¹, 1555, genoteerde *waerdesliede*, Mnd. wardesman : Mhd. wartman = o. a. wachter. Misschien syn. met *Vigilator* ? Cfr. de vertaling van het Oudeng. *Vigil* door Watchman, Tengvik 274.

Wassere. — 1326, 14 Nov., iohannes dictus *Wesshere*, Kerk, 10261.

Hij die wast, reinigt ; Mnl. IX¹, 1784 vertaalt : lotor, candidarius. Daarnaast bestaat een Mnl. wisscher : om het geschut

wisselere, ib. 69 r° = 1383, *heinrics wisselers*, AP 1549, 27 r°; — 1362, marg. *le cangeur*, AL 4986bis, 337 v°; — 1362, *roelof de wisselere bast.*, AP 4986bis, 339 v° = 1370, *Roelof de wisselere*, AP 1547, 33 r° = na 1370, *roelofs wisselere*, ib., 69 r° = 1383, *roellof die wisselere*, AP 1549, 27 r°.

Iemand die geld omwisselt; houder van een wisselbank; bankier, Mnl. IX², 2707-08. Mnd. Wehseler (Lat. *campsor*, *trapezita*), Socin 541; Brechenm. 280. Cfr. Du Cange II, 41.

Wisselerse. — Na 1278, *clysabeth wisselerse*, AP 1546, 18 v°.

Niet in Mnl. Zie vorig woord.

Wolleslagere. — *Ca* 1317, *danielis percussoris lane*, Kerk. 1335, 17 r°; — *ca* 1317, *hermanni wolslaghere*, Kerk. 1335, 51 r°; — 1370, *simoens wolleslagers*, AP 1547, 25 r°; *simoen de wolleslagere de veltmakere*, ib., 25 v° = 1383, *symoen die wolleslagere die veltmekere*, AP 1549, 19 v°.

Wolslager, wolkaarder; Lat. *lanista*, Mnl. IX², 2766.

Zadelere. — 1268, *franco zedelere*, AP ch. 92 = 1271, *franco dictus zadelere*, AP ch. 112 = 1339, *franco zeedelere*, AP ch. 891 = 1357, *vranc die zedelere*, AL 4986bis, 226 r° (9 ×); — 1278, *alardi zedelere*, AP 1546, 2 r° = 1307, *alardi qd. dicti zedelere*, AP ch. 458 = 1361, *alart zedelere*, AL 4986bis, 329 r° = 1362, *vranke ende slart de zeedelere ghebruedere*, AL 1236, 76. r° (10 ×); — na 1278, *jo. sellator*, AP 1546, 2 v° = *ca* 1317, *Johannes Zadelere*, Kerk. 1335, 17 r° = 1358, *jan de zadelmakere*, AL 4986bis, 239 v° (6 ×); — 1313, 18 Nov., *Henricus dictus zeedelere*, Kerk. 9497, 176 v° = 1361, *henr. zedelere die men heet vten houe* AL 4986bis, 324 r° = 1370, *heinric de zedelere*, AP 1547, 21 v° = 1388, *henneken de zadelmeker*, Rolrek. 2668 = *ca* 1390, *henr. de sadelmakere*, AL 2482, 16 r° (9 ×); — *ca* 1317, *gerardi Zadelere*, Kerk. 1335, 17 r°; — 1326, 16 April, *arnoldi dicti zeedelere*, Kerk. 1266; — 1345, *wouteren den zeedelere*, AL 4986, 8 r° = 1356, 11 April *qd. Walteri dicti zeedelere*, Kerk. 10264; — 1353, 17 April, *Willelmus dictus zedelere canonicus*, Kerk. 10264 = 1355, 17 Aug., *Willelmus dictus zadelere*, Kerk. 10264 (3 ×); — 1356, 11 April, *margarete dicte tseedeleers*, Kerk. 10264 = 1370, *der vrouwen zeedeleers*, AP 1547, 22 v° (4 ×).

Dt. Sattler, Ohd. *satilari*, Brechenm. 268; ME *Sadelere* = one who makes or deals in saddles, Fransson 124.

Zadelmakere. — Zie: Zadelere.

Zagere. — 1370, *ian die zagere*, AP 1547, 51 v° = 1383, *jan de zagere*, AP 1549, 44 v°.

schoon te maken, Mnl. IX¹, 2701; indien het dit woord is: e/i afwisseling.

Wegbakkere. — 1272, Reynero *cuneorum pistori* de lou. AP ch. 126 = 1278, Renerus *wegbeckere*, AP 1546, 4 v° = ca 1317, reineri *Wechbeckers*, Kerk. 1335, 19 v°; — 1288 qd. martini *pistoris cuneorum*, AP ch. 220; — 1344, Walter, qd. dicti *wegghebeckere*, AP ch. 852 = ca 1390, Wouter de *wegbeckere*, AL 2482, 23 v°.

Bakker van weggen; een wegge, Ohd. *weggi*, *wecki*; Hgd. *weck*; Ndl. *weg*, *wig* = wigvormig tarwebrood, Mnl. IX¹, 2049-50. Cfr. het ME *Wygger* (*Wyggester*) = maker or seller of « wigs » (a kind of bun or cake), Fransson 63; Mhd. *wegenler*, *Wecheler*, *Weggiler* = *Weckenbäcker*, Socin 541. Du Cange II, 656 vertaalt *cuneus* door « species vel forma panis ».

Weger. — Ca 1390, Jan *weg(er)*, AL 2482, 13 r°.

Beambte belast met het wegen van koopmansgoederen op de stadswaag; waagmeester, Mnl. IX¹, 2048. Wel identisch met Jan de Pundere (ca 1390).

Wever. — Na 1278, johannes *textor*, AP 1546, 10 r°; — ca 1317, t(e)resse *matris andree textoris*, Kerk. 1335, 12 r°; — 1352, 14 Dec., pet. dicti *wuere* *sutoris calceorum*, Kerk. 10263; — 1389, henneken de *wuere*, Rolrek. 2669.

Hij die gegeven stoffen vervaardigt, Mnl. IX¹, 2414.

Wijngaerdere. — 1245, 25 Juli, *remboldus uinearius*... superportaut... *uincam*, Kerk. 15264bis, I; — 1251, 3 Febr., mathie *vineatoris*, Kerk. 1262; — 1278, aduid *vineator*, AP 1546, 7 v°; — 1284, Theoderico *vineatori*, AP ch. 207; — 1296, abel *vineatoris*, AP ch. 283; — 1303, 10 Maart, loduwici *vineatoris*, Kerk. 1263; — 1366, conrardus *vineator*, Rek. 100, 44 v°; — 1389, robbeert *wyg(ar)dere*, Rolrek. 2669; — ca. 1390, Lippen de *wyng(aer)dere*; Wernere de *wyng(aer)dere*, AL 2482, 36 v°.

Wijngaardenier; Lat. *vineator*, *vinitor*, Mnl. IX², 2484.

Wijnteppere. — 1329, 16 Mei, belam *relictam lamberti* qd dicti *wijnteppere*, Kerk. 1266.

Tapper van wijn, Mnl. IX², 2506.

Wisselere. — 1250 (?). Pelegrino *cansori* (op rug: *peregrinus cansor*), AP ch. 320; — 1356, 11 April, henrico *campsoni*, Kerk. 10264; — 1360, franconem dictum *wesselere*, AL 1236, 22 r°; — 1360, henric de *wisselere*, AL 3986bis, 277 r° = 1365, 30 Maart, henrici dicti *wisselere*, Kerk. 10266 = 1370, heinrix *swisselcers*, AP 1547, 33 r° = na 1370, heij.

Zavelare. — 1356, Item *zavelare*, Rolrek. 2663.

Niet in Mnl. Iemand die zand uitgraaft of het verkoopt?

Zelemakere. — 1341, *arnoldus factor cordarum*, Kerk. 10262 = 1357, *arde den zeelmakere* (van zelen mede te stellen), AL 4986bis, 230 v° = 1360, *ard de seelmakere* (van selen), ib., 296 v°; — 1352, *jan den zelemakere*, AL 4986, 110 r°; — 1360, *gieljs de seelmakere*, AL 4986bis, 279 v°; — ca 1390, *Gord de zeelmakere*, AL 2482, 40 r°.

Ziedere. — 1267, *arnoldi ziders*, AP ch. 89 = 1269, (Wal) *terus dictus zidere filius arnoldi zidere*, AP ch. 99; ca 1317, *Walteri zidere*, Kerk. 1335, 80 v°; — 1273, *franconis dicti zijdere*, AP ch. 128 = na 1278, *franconis siders*, AP 1546, 4 v°; — 1278, *Hugo lixator*, AP 1546, 1 r° = 1324, *hugonis qd. dicti ziedere*, AP ch. 735 = 1349, *Houghen den ziedere*, AL 4986, 64 v°; *Hughe die ziedere*. ib., 68 r° (10 ×).

Lixare = in qua sola coquere, Du Cange V, 131. Verver (zie dit woord) wordt soms syn. met zieder; het is echter niet strict hetzelfde beroep. Ten bewijze; nadat, in een tekst van 1476, de *ververs* geciteerd worden die kleerstoffen hebben zwart geverfd, komen eerst de *ziders* aan de beurt: « ziders van C. xc. ellen vanden ondersten boode ende poirtiers lakene te meedene », AL 5103, 48 r°.

Zuverman. — 1262, 21 Sept., *Margareta filia Sijmonis Suerman*, AL 4393.

Kan, blijkens de betekenis van suveren in Mnl. VII, 2455-57, iemand zijn die reinigt, schoonmaakt (een waterloop bv.).

Zwaardvagere. — 1254, *Waltero Gladiatore de louanio*, AP ch. 18 = 1255, *Walterus dictus Gladiator*, AP ch. 23 = 1258, *Waltero dicto suertvaghere*, AP ch. 34 = na 1278, *Walteri sueeruagere*, AP 1546, 10 r° (6 ×); — 1278, *egidius gladiator*, AP 1546, 12 v° = na 1278, *egidij sueertueghere*, AP 1546, 12 r° = 1366, *egidij sweertuegher*, Rek. 100, 51 r°; *egidij sweertuaghers*, ib., 56 v°; — 1304, *Godefridus forbitor gladiatorum*, AP ch. 423 = 1308, *Godefridi qd. dicti suertvaghere*, AP ch. 479; — 1346, *fransoes die swertveghere*, AL 4986, 30 r° = 1347, *franciscus dictus swertveghere*, AP ch. 985 = 1361, *fransoes swertuagere*, AL 4986bis, 328 r°; — 1354, 13 Mei, *qd. Johannis forbitoris*, AP ch. 1080 = 1361, *jan swertuagere*, AL 4986bis, 328 v° = 1362, *Joh. sweertueghere*, AL 7704, 5 (9 ×); — 1358, *vranken den sweertveghere*, Rolrek. 2666; — 1365, 4 April, *Elisabeth dicte swertueghers*, Kerk. 10266; — 1366, *yda sweertueghers*, Rek. 100, 52 v°.

Forbissator, forbitor = Ofra. fourbisseur, fourbeur. Du Can-
ge III, 547; Mhd. swertfeger, swertfürbe; Lat. gladiator, So-
cin 537. Der Schwertfeger « fertigt die Klingen », Brechenm.
274.

Zwertere. — 1278, *lamberto swertere*, AP 1546, 18 r° = 1285,
lamberti nigratoris, AP ch. 208 = ca 1317, *Lambertus*
zuartere, Kerk. 1335, 8 r° (5 ×); — 1338, *Egidij dicti*
swerttere, AP ch. 890 (3 ×); — 1350, *gijlijs swerters*, AL
1547, 69 r° = 1370, *gillijs swerters kindere*, AP 1547, 14 r°
(4 ×); — 1361, *jan swertere*, AL 4986bis, 299 r° = 1362,
Jan de swertere, AL 4986bis, 76 r° = na 1370, *her Jan*
swartere, AP 1547, 69 r° (4 ×); — 1366, *lambertus swar-*
tere, Rek. 100, 45 r° = *lamberti swerter*, ib., 43 v°.
Dt. Schwerzer, Schwärtzer, Brechenm. 255; ME Blacker =
one who blacks, Fransson 108.

L. DE MAN.